

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**NEZLETILÍ JAKO OBĚTI TRESTNÉHO ČINU
DISTRIBUCE OMAMNÝCH A PSYCHOTROPNÍCH
LÁTEK**

Autor práce: Tereza Poslušná, DiS.

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Kocíková

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 6, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Tereza Poslušná, DiS.

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Místo studia: Příbram

Název bakalářské práce: Nezletilí jako oběti trestného činu distribuce omamných a psychotropních látek

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Under-age as victims of the crime of distribution of narcotics and psychotropic substances

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Zuzana Kocíková, kocikova@sbrez.cz

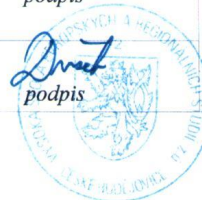
Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): říjen 2020

Cíl bakalářské práce: Cílem bakalářské práce bude to, co vede nezletilé k užívání a distribuci omamných a psychotropních látek, jestli mají nějaké dispozice k užívání a co je vede k distribuci. Je důležité se zaměřit i na to, jaké činnosti se nezletilí dopouštějí a jestli vědí, že se nějaké trestné činnosti dopouštějí. Následně jaká opatření jsou nejčastěji ukládána a jestli o některých opatřeních vědí. Zaměřit se na trávení jejich volného času. Zaměřit se na prevenci na školách a jak je účinná.

Student: Tereza Poslušná, DiS.	10.2.2021 datum	<i>Poslušná</i> podpis
Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Kocíková	10.2.2021 datum	<i>Kocíková</i> podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	23.11.20 datum	<i>R. Svatoš</i> podpis
Prorektorka pro studium a vnitřní záležitosti: RNDr. Růžena Ferebauerová	1.12.20 datum	<i>Ferebauerová</i> podpis
Pověřený rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	1.12.20 datum	<i>J. Dušek</i> podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. V platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. Zveřejněny posudky vedoucího a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Tereza Poslušná, DiS.

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Zuzaně Kocíkové za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

POSLUŠNÁ, T. *Nezletilí jako oběti trestného činu distribuce omamných a psychotropních látek*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2021, 56 stran, Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Zuzana Kocíková.

Klíčová slova: Omamné a psychotropní látky, návykové látky, trestný čin, nezletilí, distribuce omamných a psychotropních látek, užívání omamných a psychotropních látek.

Bakalářská práce nesoucí název *Nezletilí jako oběti trestného činu distribuce omamných a psychotropních látek* je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Práce se skládá ze čtyř kapitol. V úvodní teoretické části se práce věnuje vysvětlení základních termínů - omamné a psychotropní látky, návykové látky, drogy, trestný čin a distribuce a užívání omamných a psychotropních látek. V následující kapitole je definována oběť distribuce, kde jsou vypsány skupiny mládeže a popsány termíny mládež, nezletilí a zletilí. Další kapitola popisuje právní legislativu drogové kriminality v České republice. Další dvě kapitoly se věnují příčinám a dopadům užívání omamných a psychotropních látek. V poslední kapitole je popsána prevence a některá preventivní zařízení pomáhající nezletilým.

V praktické části je dotazníkové šetření na omamné a psychotropní látky. Tato část zjišťuje, zda mají nezletilí nějaké zkušenosti s omamnou a psychotropní látkou a zda znají někoho kdo užívá, či prodává omamné a psychotropní látky.

ABSTRACT

POSLUŠNÁ, T. *Under-age as victims of the crime of distribution of narcotics and psychotropic substances*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2021, 56 pages, Supervisor: Mgr. Zuzana Kocíková.

Keys words: Narcotics and psychotropic substances, addictive substances, crime, under-age, distribution of narcotics and psychotropic substances, use of narcotics and psychotropic substances.

The bachelor's thesis entitled *Under-age as victims of the crime of distribution of narcotics and psychotropic substances* is divided into theoretical and practical part. The work consists of four chapters. The introductory theoretical part deals with the explanation of basic terms - narcotic and psychotropic substances, addictive substances, drugs, crime and the distribution and use of narcotic and psychotropic substances. The following chapter defines the victim of distribution, where groups of youth are listed and the terms youth, minors and minors are described. The next chapter describes the legal legislation of drug crime in the Czech Republic. The next two chapters deal with the causes and effects of narcotic and psychotropic substance use. The last chapter describes prevention and some preventive devices to help minors.

The practical part is a questionnaire survey on narcotics and psychotropic substances. This section examines whether minors have any experience with narcotics and psychotropic substances and whether they know someone who uses or sells narcotics and psychotropic substances.

OBSAH

ÚVOD	9
1 Cíl a metodika bakalářské práce	10
2 Přehled literárních poznatků	11
2.1 Vysvětlení základních termínů	11
2.2 Oběti užívání OPL a distribuce	13
2.2.1 Oběť	13
2.2.1 Skupiny mládeže	13
2.3 Právní legislativa drogové kriminality v České republice	14
2.3.1 Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník	15
2.3.2 Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů	18
2.3.3 Zákon č. 463/2013 Sb., nařízení vlády o seznamech NL	19
2.3.5 Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů	21
2.4 Příčiny užívání OPL nezletilými	21
2.4.2 Rodinné prostředí	22
2.4.1 Školní prostředí	23
2.4.3 Trávení volného času	24
2.5 Dopady užívání OPL	24
2.5.1 Dopady užívání na zdraví mládeže	24
2.5.2 Dopad na školní úspěšnost	25
2.5.3 Sociální dopady	26
2.5.4 Studie ESPAD	27
2.6 Závislost	27
2.6.1 Znaky závislosti	28
2.7 Prevence	29
2.7.1 Primární prevence	29
2.7.2 Sekundární prevence	30
2.7.3 Terciální prevence	30
2.7.4 Preventivní zařízení, které pomáhají mladistvým	33

3 Praktická část	34
3.1 Cíl praktické části	34
3.1.1 Stanovení předpokladů	34
3.1 Uskutečnění průzkumného šetření	34
3.2 Výsledky dotazníkového šetření a jejich interpretace	35
3.2.1 Celkové zhodnocení dotazníku	46
ZÁVĚR	49
Seznam použitých zdrojů	51

ÚVOD

Návykové látky v souvislosti s mládeží nejsou novodobým problémem. Tématem této práce jsou nezletilí jako oběti trestného činu distribuce omamných a psychotropních látek. Velké riziko představují drogy pro děti a mladistvé. Téměř každý mladistvý si během dospívání projde zkušeností alespoň s jednou z omamných nebo psychotropních látek. Prevence u nezletilých je velice důležitá, jelikož dospívání je bouřlivý proces plný emocí. Čím dříve se dozví o účincích těchto látek, tím dříve se mohou těmto látkám vyvarovat. Bohužel někdy je pro ně jednodušším řešením od problémů utéct z reality díky návykovým látkám. Někdo se k nim dostane díky rodičům, kteří mohou být závislí, nebo díky vlivu party. Dalším faktorem může být ale také zvědavost, nebo z nudy.

V úvodní části práce je vysvětlení základních termínů, jimiž jsou omamné a psychotropní látky, návykové látky, drogy, trestný čin, užívání a distribuce omamných a psychotropních látek. V další kapitole je vypsána právní legislativa v České republice se zaměřením na omamné a psychotropní látky, kde jsou popsány paragrafy z trestního zákoníku a zákony týkající se omamných a psychotropních látek. Dále jsou v práci popsány oběti trestného činu distribuce omamných a psychotropních látek.

V dalších kapitolách této práce jsou vypsány příčiny a dopady užívání omamných a psychotropních látek, ať už v rodinném nebo školním prostředí. V poslední je popsána prevence, která je důležitá u nezletilých.

V závěrečné práci je praktická část, kdy je práce věnována výzkumu vyhodnocení kvalitativních údajů, které se týkají nezletilých. Dotazník je převážně zaměřen na základní školu v Březnici. Kvantitativní část obsahuje údaje respondentů na vědomosti ohledně drogové problematiky a drog v jejich okolí.

Cílem bakalářské práce je zjištění, co vede nezletilé k užívání a distribuci omamných a psychotropních látek, jestli mají nějaké dispozice k užívání. Je důležité se zaměřit i na to, jaké činnosti se nezletilí dopouštějí a jestli vědí, že se nějaké trestné činnosti dopouštějí. Následně jaká opatření jsou nejčastěji ukládána a jestli o některých opatřeních vědí.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Bakalářská práce bude rozdělena do jednotlivých kapitol. Bakalářská práce čerpá z knižních zdrojů, ověřených internetových zdrojů a právních předpisů.

Cílem bakalářské práce bude zjištění, co vede nezletilé k užívání a distribuci omamných

a psychotropních látek a jestli mají nějaké dispozice k užívání.

Práce se skládá ze čtyř kapitol a je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část popisuje základní termíny. Další kapitola se zabývá oběťmi distribuce omamných a psychotropních látek a jejich popisu, právní legislativou drogové kriminality v České republice, příčinami a dopady omamných a psychotropních látek a prevencí.

Pro praktickou část je zvolena forma dotazníku, který je zaměřen na nezletilé. Dotazník ukazuje, zda nezletilí mají zkušenost s nějakou omamnou nebo psychotropní látkou, zda jim někdo tyto látky nabídl, jestli znají někoho, kdo užívá, anebo prodává omamné a psychotropní látky.

2 Přehled literárních poznatků

2.1 Vysvětlení základních termínů

Omamně a psychotropní látky

Omamně a psychotropní látky (dále jen OPL) jsou podle §2 písm. a), zákon č. 176/1998 TZ, o návykových látkách jsou takové látky, u kterých vzniká nebezpečí chorobného návyku či psychických změn, které jsou nebezpečné pro společnost či pro toho, kdo je opakovaně bez odborného dohledu užívá. Přípravkem OPL se rozumí roztok, který obsahuje minimálně jednu nebo více OPL.¹

Návykové látky

Návykovou látkou (dále jen NL) se dle zákona č. 40/2009, trestní zákoník (dále jen TZ) §130 rozumí omamně látky, alkohol, psychotropní látky a ostatní látky způsobílé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování.²

Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách ve znění pozdějších předpisů, v § 2 písm. a) definuje návykové látky jako omamně látky a psychotropní látky uvedené v přílohách č. 1 až 7 nařízení vlády o seznamu návykových látek (nařízení vlády č. 463/2013 Sb.).³

Droga

Droga je označení pro široký okruh psychotropních látek. Slovo droga pochází z nizozemského slova drog, kde v doslovném překladu znamená žízeň. Droga funguje na chemickém principu, kdy pod vlivem některého z mnoha alkaloidů dochází k modifikaci synaptického přenosu. To vyvolává neobvyklé stavy.⁴

¹ KALINA, Kamil. *Drogy a drogové závislosti: mezioborový přístup*, 1. vyd., Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. s.59 Monografie (Úřad vlády České republiky). ISBN 80-86734-05-6

² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník I*, 2. vyd., Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1233 ISBN 978-80-7400-109-3

³ ČESKO: zákon č. 167/1998 Sb., § 2, [online]. [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/zverejnene-informace-2020-navykove-latky.aspx>

⁴ Drogy. *Záchranný kruh* [online]. [cit. 2021-01-23]. Dostupné z: <https://www.zachranny-kruh.cz/pro-verejnost/kriminalita-rizikove-chovani/drogy/definice-a-rozdeleni-drog.html>

Rozdělení drog pro účely trestního práva

TZ přinesl rozdělení dosud pro účely trestního práva jednotně pojímaných omamných a psychotropních látek a jedů na konopné drogy a drogy ostatní. Na přechovávání konopných drog pro vlastní potřebu stanoví nižší trestní sazbu než na přechovávání jiných omamných a psychotropních látek a jedů.

Trestní odpovědnost za držení drog pro vlastní potřebu TZ obsahuje dvě základní skutkové podstaty. První je přechovávání konopných drog (§ 284 odst. 1) a ostatních omamných a psychotropních látek a jedů (§ 284 odst. 2) pro vlastní potřebu. V případě přechovávání konopných drog byla horní hranice trestní sazby snížena na jeden rok, zatímco u přechovávání ostatních drog byla horní hranice trestní sazby ponechána na 2 roky.⁵

Trestný čin

Dle zákona č. 40/2009 Sb. TZ §1 je trestný čin trestný jen pokud jeho trestnost byla zákonem stanovena dříve, než byl spáchán. Podle TZ §2 se trestnost činu posuzuje podle zákona, který byl účinný v době, kdy byl trestný čin spáchán a podle pozdějšího zákona se posuzuje jen tehdy, když je to pro pachatele příznivější.⁶

Užívání OPL

Užívání OPL dětmi považováno za rizikové chování. Každý, kdo se ho dopouští, má nárok na pomoc orgánů sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) a na pomoc odborných poradenských institucí.

Distribuce OPL

Distribuce OPL a jedů je v České republice zakázána dle zákona č. 40/2009 Sb. TZ § 283 nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s

⁵ ŠTEFUNKOVÁ, Michaela, ZEMAN Per a Ivana TRÁVNÍČKOVÁ. *Drogová kriminalita a trestní zákoník*, 1. vyd., Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. s.42 Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-151-6

⁶ ČESKO: zákon č. 40/2009 Sb., [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

jedy a takové jednání je považováno za trestný čin, respektive provinění nebo čin jinak trestný v případě dítěte.⁷

2.2 Oběti užívání OPL a distribuce

2.2.1 Oběť

„Dle zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů je za oběť považována každá osoba, která se cítí být obětí spáchaného trestného činu, pokud nevyjde najevo opak nebo pokud nejde zjevně o zneužití postavení oběti.“

Obětí trestného činu je vždy fyzická osoba a nikoliv osoba právnická. Obětí trestného činu se člověk stane jestliže:

- mu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobená nemajetková či majetková újma nebo se na jeho úkor pachatel trestným činem obohatil, nebo
- je pozůstalou osobou po oběti, které byla trestným činem způsobena smrt, tedy příbuzným v pokolení přímém, osvojenec, osvojitel, sourozenec, manžel nebo registrovaný partner, osoba či druh, které oběť ke dni své smrti poskytovala nebo byla povinna poskytovat výživu.⁷

2.2.1 Skupiny mládeže

Skupiny mládeže můžeme rozdělit do tří skupin a první skupina je tvořena již raným dětstvím, které přetrvává od narození do tří let věku dítěte. Druhou skupinou jsou děti a tato skupina přetrvává do nástupu puberty a v tomto období je velmi silná závislost na rodičích. Třetí skupinou jsou adolescenti a ta je vymezena mezi desátým a jedenáctým rokem. V tomto období bývají velmi značné změny, adolescent se odpoutává od rodičů a dochází zde k pohlavnímu dozrání s hormonálními změnami. Období dospívání dochází k experimentování a hledání v oblasti přátelských a partnerských vztahů, umožňuje najít stabilnější místo mezi vrstevníky, prožít zamilování a intimitu partnerského vztahu. Zde dochází ke ztrátám a zklamáním a drogy mohou představovat pomocný prostředek, jako například snížit či tlumit zklamání, snížit rozpaky a přinést stavy, kdy člověk nepotřebuje nikoho, nebo naopak posílit pocit sounáležitosti se skupinou zasvěcených. Užívání drog

⁷ Policie České republiky, 2021. *Policie*, [online]. [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/prevence-873871.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

v tomto období přináší řadu účinků nebo náhradních řešení jako snižování zábran, snížení chutí k jídlu, což vede k žádoucímu úbytku váhy atd.⁸

Mládež

Jako mládež se považuje omezená sociální skupina, která je charakterizovaná znaky, které vytvářejí obecné zvláštnosti biologicko-psychologické, sociálně ekonomické a ideově politické. Společenské znaky mládeže se nazývají obecné, protože přes značnou vnitřní diferenciaci věkové sociální skupiny mládež vyjadřují tendence této celé skupiny a jsou přitom zároveň společné pro všechny věkové skupiny mládeže.⁹

Nezletilí

Nezletilou osobou se rozumí fyzická osoba, která nedosáhla osmnáctého roku věku. Tato osoba se nazývá nezletilou, pokud zletilosti nenabyla dříve, což je podle platných právních norem České republiky možné pouze uzavřením manželství.¹⁰

Zletilí

Člověk se stává zletilým, jakmile dovrší osmnáctého roku a stane se tak svéprávným. Před tím, že se stane člověk zletilým, musí přiznat svéprávnost, nebo vstoupit do svazku manželského.¹¹ Dosažením osmnáctého roku věku vzniká podle občanského zákoníku zletilost, tedy způsobilost vlastními právními úkony nabývat práv a brát na sebe povinnost v plném rozsahu.¹⁰

2.3 Právní legislativa drogové kriminality v České republice

Pokud jde o spáchání trestného činu u mladistvého, uplatní se zvláštní hlediska podle zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, které se týkají výměry a druhu ukládaného trestního opatření. Je zde třeba respektovat obecné kritérium

⁸ KALINA, Kamil. *Klinická adiktologie*. 1. vyd., Praha: Grada, 2015. s. 41, 254, 547, 548 ISBN 978-80-247-4331-8

⁹ Sociologická encyklopedie. *Sociologický ústav AV ČR, V.V.I* [online]. [cit. 2021-01-23]. Dostupné z: [https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Mládež_\(MSgS\)](https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Mládež_(MSgS))

¹⁰ Národní centrum bezpečnějšího internetu, 2020. *Pomoconline* [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://pomoconline.saferinternet.cz/2-uncategorised/17-trestně-právn%C3%AD-odpovědnost-mladistvých.html>

¹¹ CHROMÁ Marta. *Právní překlad v teorii a praxi: Nový občanský zákoník*, 1. vyd. Praha: Karolinum, 2015. s. 33 ISBN 978-80-246-2851-6

stanovené v § 3 pro všechna opatření ukládána mladistvým, podle něhož opatření uložené podle citovaného zákona musí přihlížet k osobnosti toho, komu je ukládáno - včetně jeho mravní a rozumové vyspělosti a jeho věku, zdravotnímu stavu a to i jeho rodinným, osobním a sociálním průměrům a musí být přiměřené povaze a závažnosti spáchaného činu. Sociální, politické, národní nebo náboženské smýšlení mladistvého, jeho rodiny, nebo rodiny v níž žije, anebo způsob výchovy mladistvého nemůže být důvodem k uložení opatření podle citovaného zákona.¹² „Zvláštní hlediska se pak uplatňují při výměře ukládaného opatření, a to vedle těch, která obsahuje § 39 odst. 1 TrZ. Podle § 24 odst. 2 ZSM trestní opatření uložené podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže v návaznosti na trestní zákoník musí vzhledem k okolnostem případu a osobě i poměrům mladistvého napomáhat k vytváření vhodných podmínek pro další vývoj mladistvého: výkonem trestního opatření nesmí být ponížena lidská důstojnost.“²

Zákon č. 40/2009 Sb. TZ řadí drogovou kriminalitu nadále i mezi trestné činy obecně nebezpečné, které jsou nyní upravené v hlavě VII. zvláštní části. Zde se rozeznává pět drogových trestných činů a jejich skutkové podstaty obsahují ustanovení § 238 - §287, a tím je nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy (§ 283), přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu (§ 284), nedovolené pěstování rostlin obsahující omamné a psychotropní látky (§ 285), výrobu a držení předmětu k nedovolené výrobě omamných a psychotropních látek a jedů (§ 286) a dále také šíření toxikomanie (§ 287).

2.3.1 Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Trestní zákoník stanovil různé trestní sazby za neoprávněné přechovávání drogy pro vlastní potřebu v množství než malém. Zavedl skutkové podstaty spočívající, které spočívají v neoprávněném pěstování rostlin, které obsahují OPL, pro vlastní potřebu v množství než malém, kde vyšší trestní sazby odlišil od pěstování rostliny konopí a od pěstování jiných rostlin, které obsahují OPL. Zmocnil vládu, aby stanovila nařízením, jaké je větší množství než malé a u OPL a přípravků, které OPL obsahují. Zároveň vláda

¹² ČESKO: ZÁKON Č. 218/2003 Sb., [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>

² ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník I, 2. vyd., Praha: C. H. Beck, 2012. s. 520-521 ISBN 978-80-7400-109-3

nařízením stanovila to, jaké houby či rostliny se považují za houby a rostliny obsahující OPL a jaké je jejich množství větší než malé.⁵

§ 283 TZ Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy

Trestný čin nedovolené výroby a také jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 trestního zákoníku postihuje především výrobu a distribuci drog a jejich prekursorů.

„§ 283 Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy

(1) Kdo neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, zprostředkuje, prodá nebo jinak jinému opatří nebo pro jiného přechovává omamnou nebo psychotropní látku, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursor nebo jed, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) jako člen organizované skupiny,

b) ač byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán,

c) ve značném rozsahu, nebo

d) ve větším rozsahu vůči dítěti nebo v množství větším než malém vůči dítěti mladšímu patnácti let.

(3) Odnětím svobody na osm až dvanáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví,

b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch,

c) spáchá-li takový čin ve velkém rozsahu, nebo

d) spáchá-li takový čin ve větším rozsahu vůči dítěti mladšímu patnácti let.

(4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob nebo smrt,

⁵ ŠTEFUNKOVÁ, Michaela, ZEMAN Per a Ivana TRÁVNÍČKOVÁ. *Drogová kriminalita a trestní zákoník*, 1. vyd., Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. s.30 Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-151-6

b) *spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu, nebo*

c) *spáchá-li takový čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech.*
(5) *Příprava je trestná.*¹³

§ 284 TZ Přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu

Trestný čin přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu postihuje neoprávněné držení drog pro vlastní potřebu, a to v množství větším než malém omamnou látkou, konopí, pryskyřici z konopí nebo psychotropní látkou obsahující jakýkoliv izomer, tetrahydrokanabinol či jeho stereochemickou variantu. Dále neoprávněné přechovávání pro vlastní potřebu omamné či psychotropní látky než uvedenou v předešlé části či jen v množství větším než malém.

§ 286 TZ Výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu

Ustanovení o trestném činu výroby a držení předmětu k nedovolené výrobě OPL a jedu se vztahuje na případy přechovávání předmětů a zařízení určených k výrobě drog.

Mezi okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby byla zařazena skutečnost, že se pachatel tohoto činu dopustil jako člen organizované skupiny. K naplnění kvalifikované skutkové podstaty podle § 286 odstavec 2 písmeno b) trestního zákoníku je potřeba, aby pachatel tento čin spáchal ve značném rozsahu, nejen ve větším rozsahu. Také okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby, která spočívá ve spáchání činu vůči dítěti byla pozměněna. A to tak, že pro kvalifikaci činu podle ustanovení § 286 odstavec 2 písmeno c) trestního zákoníku je potřeba, aby pachatel spáchal čin vůči dítěti ve větším rozsahu. A konečný značný prospěch, který je znakem skutkové podstaty uvedené v § 286 odstavci 2 písmeno d) trestního zákoníku, může pachatel činem získat nejen pro sebe, ale i pro jiného.

§ 287 TZ Šíření toxikomanie

Trestný čin šíření toxikomanie dle TZ § 287 je mezi primárními drogovými trestnými činy dosti specifický. Jeho podstatou totiž není neoprávněné nakládání

¹³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník II*. 1. vyd., Praha: C. H. Beck, 2010. s. 2860 ISBN 978-80-7400-178-9

s drogou, ani dispozice s předmětem či zařízením určeným k výrobě drog, ale podněcování jiných osob k užívání drog.

„Nový trestní zákoník setrval na koncepci, podle které je objektem tohoto úmyslného ohrožování trestného činu zájem na ochraně společnosti a jednotlivců před ohrožením, plynoucím ze zneužívání nealkoholických drog, což vylučuje postih jednání, jež mají naopak za cíl toho ohrožení zmírnit.“⁵

2.3.2 Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů

Zákon č. 167/1998 Sb. §1 upravuje zacházení s NL, jejich vývoz, dovoz a tranzitní operace s nimi, zacházení s přípravky obsahující NL, s přípravky obsahující NL a uvedenou látku kategorie 1 podle předpisu Evropské unie (dále jen EU) upravující prekursory drog a léčivými přípravky obsahující uvedenou látku kategorie 1, jejichž dovoz, vývoz a tranzitní operace s nimi a také pěstování máku, koky, konopí a dovoz, vývoz a zneškodňování makoviny.

Pro účely tohoto zákona v §2 se rozumí návykovými látkami OPL uvedené v přílohách č. 1 až 7, nařízení vlády o seznamu návykových látek. Jedná se o směs nebo roztok v jakémkoliv fyzikálním stavu, obsahující NL nebo NL a uvedenou látku kategorie 1 či léčivý přípravek, který nalezneme v zákoně o léčivech obsahující uvedenou látku 1. Rozumí se zde i makovina a všech jejích nadzemních částí (krom semen), máku setého, a to i drť po sklizni, pouze s výjimkou celých rostlin máku, a to včetně tobolek určených pro okrasné účely. Dále se zde rozumí kvetoucí konopí či plodonosný vrcholík rostliny z rodu konopí nebo také nadzemní části z rodu konopí, jejíž součástí je i vrcholík, nadále keř koka a všechny keře rodu *Erythroxylon* a také listem koka z tohoto keře ovšem s výjimkou listů, ze kterých byl extrahován všechn kokain, ekgonin a jiné ekgoninové alkaloidy. Nakonec se zde rozumí vývoz nebo dovoz NL či přípravků je obsahujících a makoviny, jejich fyzické přemístění z jednoho státu do druhého.³

⁵ ŠTEFUNKOVÁ, Michaela, ZEMAN Per a Ivana TRÁVNÍČKOVÁ. *Drogová kriminalita a trestní zákoník*, 1. vyd., Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. s. 29-50 Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-151-6

³ ČESKO: zákon č. 167/1998 Sb., [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-167>

2.3.3 Zákon č. 463/2013 Sb., nařízení vlády o seznamech NL

V tomto nařízení lze nalézt seznam NL, kde je seznam omamných látek, které jsou zařazeny v příloze č. 1 do Seznamu I podle Jednotné úmluvy o omamných látkách a dalších omamných látkách, s nimiž je z důvodu rozsahu jejich zneužívání nebo proto, že nepřímo či bezprostředně ohrožují zdraví, je nezbytné umožnit zacházení jen na základě povolení k zacházení či je nutné z tohoto důvodu zabezpečit, aby léčivé přípravky, které obsahují tyto omamné látky byly vydávány v lékárně na recept či žádanku, která je označená modrým pruhem, který směřuje z levého dolního rohu do pravého horního rohu.

V příloze č. 2 v Seznamu II toto nařízení stanoví seznam omamných látek, u nichž je z důvodu rozsahu jejich zneužívání nebo proto, že nepřímo a bezprostředně ohrožují zdraví či je nutné zabezpečit, aby léčivé přípravky, které obsahují tyto omamné látky byly vydávány v lékárně na žádanku či recept bez ohraničení modrým pruhem.

V příloze č. 3 v Seznamu III toto nařízení stanoví seznam omamných látek, u nichž je z důvodu rozsahu jejich zneužívání nebo proto, že nepřímo a bezprostředně ohrožují zdraví či je nutné zabezpečit, aby látky a přípravky obsahující tyto omamné látky byly používány pouze k vědeckým, výzkumným a velmi omezeným terapeutickým účelům vymezeným v povolení k zacházení.

V příloze č. 4 v Seznamu I toto nařízení stanoví psychotropní látky podle Úmluvy o psychotropních látkách a dalších psychotropních látek, u nichž je z důvodu rozsahu jejich zneužívání nebo proto, že nepřímo a bezprostředně ohrožují zdraví či je nutné zabezpečit, aby látky a přípravky obsahující tyto látky byly používány pouze k vědeckým, výzkumným a velmi omezeným terapeutickým účelům vymezeným v povolení k zacházení.

V příloze č. 5 v Seznamu II toto nařízení stanoví psychotropní látky, u nichž je z důvodu rozsahu jejich zneužívání nebo proto, že nepřímo a bezprostředně ohrožují zdraví či je nutné zabezpečit, aby léčivé přípravky obsahující tyto psychotropní látky byly vydávány v lékárně pouze na žádanku či recept, které jsou označeny modrým pruhem, který směřuje z levého dolního rohu do pravého horního rohu.

V příloze č. 6 nařízení stanoví seznam psychotropních látek zařazených do Seznamu III podle Úmluvy o psychotropních látkách.

V příloze č. 7 toto nařízení stanoví do Seznamu IV psychotropních látek, u nichž je z důvodu rozsahu jejich zneužívání nebo proto, že nepřímo a bezprostředně ohrožují

zdraví či je nutné zabezpečit, aby léčivé přípravky obsahující tyto látky byly vydávány v lékárně na žádanku či recept, který není označený modrým pruhem.¹⁴

2.3.4 Zákon č. 65/2017Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky NL

Tento zákon upravuje opatření k ochraně před škodami působenými užíváním NL a působnost správních úřadů a územních samosprávných celků při provádění a přijímání opatření podle tohoto zákona.

Pro účely tohoto zákona se rozumí

- a) návykovou látkou tabák, alkohol, OPL a jiné látky s psychoaktivními účinky, jejichž užívání může vést nebo se podílet na vzniku a rozvoji duševních poruch a také poruch chování,
- b) tabákovým výrobkem výrobek, který může být užíván a obsahuje tabák (i když jen částečně), ať už geneticky upravený nebo neupravený,
- c) kuřáckou pomůckou pomůcka určená nebo používaná ke kouření, šňupání, vdechování, sání či žvýkání tabáku nebo kouření bylinných výrobků určených ke kouření. S výjimkou zapalovače, zápalek, popelníku a pomůcky plnicí převážně funkci uměleckého či dekorační,
- d) bylinným výrobkem určeným ke kouření výrobek, jehož základem jsou byliny, rostliny či ovoce, a který neobsahuje žádný tabák, může se užívat prostřednictvím inhalace nosem či ústy a jeho užívání zahrnuje jeho postupné spalování,
- e) elektronickou cigaretou výrobek, který lze použít pro užívání výparů obsahujících nikotin či jiných výparů prostřednictvím náustku, nebo jakákoliv součást tohoto výrobku, včetně náhradního zásobníku, náplně, nádržky i zařízení bez zásobníku či nádržky; elektronické cigarety mohou být jednorázové, opětovně naplnitelné pomocí náhradní náplně či nádržky nebo opakovaně použitelné pomocí jednorázových zásobníků,
- f) alkoholickým nápojem nápoj, který obsahuje více než 0,5 % objemových ethanolu.¹⁵

Ochrana nezletilých

Trestní zákoník potřebu zvýšené ochrany dětí pod vlivem drog nadále promýšlí, nicméně váže ji na další podmínku kvantitativní povahy – na spáchání činu v určitém

¹⁴ ČESKO: zákon č. 463/2013 Sb., [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-463>

¹⁵ ČESKO: zákon č. 65/2017 Sb., [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2017-65#f6008942>

množství či rozsahu. „Jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby tak v ustanovení § 283 Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy odst. 2 písm. d) obsahuje skutečnost, že se pachatel činu dopustí „ve větším rozsahu vůči dítěti nebo v množství větším než malém vůči dítěti mladšímu patnácti let“ a v ustanovení § 283 odst. 3 písm. d) skutečnost, že se ho dopustí „ve větším rozsahu vůči dítěti mladšímu patnácti let.“²

2.3.5 Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů

Zákon č. 218/2003 Sb. TZ §1 zpracovává příslušné předpisy EU a upravuje podmínky odpovědnosti mládeže za protiprávní činy uvedené v TZ, opatření ukládána za takové protiprávní činy, postup, rozhodování a výkon soudnictví ve věcech mládeže. Projednáváním protiprávních činů dětí mladších patnácti let a mladiství se sleduje, aby se na toho, kdo se dopustil takového činu, použilo opatření, které účinně přispěje k tomu, aby se nadále páčání protiprávního činu zdržel a našel si společenské uplatnění, které odpovídá jeho schopnostem a rozumovému vývoji a podle svých sil a schopnosti přispěl k odčinění újmy, které vzniklo jeho protiprávním činem. Řízení musí být vedeno tak, aby přispívalo k zamezování a předcházení páčání protiprávních činů. Pokud zákon nestanoví jinak, musí se užít na toho, kdo v době spáchání trestného činu nepřekročil osmnáctý rok věku a obecných právních podmínek.¹²

2.4 Příčiny užívání OPL nezletilými

Jsme obklopeni světem, který je přesycen nabídkou psychoaktivních návykových látek jako například: alkohol, drogy atd. Fixaci na vitamíny a na léky vyvolávají v dětech jejich rodiče, stejně tak i jejich ošetřující lékař. Žijeme v době, kdy současné děti ženeme k podávání maximálních výkonů a selhání je neodpustitelné. To s sebou nese vysokou psychickou zátěž. Rozvoj závislosti nevznikl až v dospělosti. V dětství je dítě fixováno na rodinu a rodiče by měli usilovat o pevnou a neseparovanou vazbu k dítěti. Jestliže má

² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník I*, 2. vyd., Praha: C. H. Beck, 2012. s. 520-521 ISBN 978-80-7400-109-3

¹² ČESKO: zákon č. 218/2003 Sb., [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>

pacient dětského věku kontakt s drogou, lze konstatovat, že jde vždy o závažný problém celé rodiny.⁸

2.4.2 Rodinné prostředí

„Může rodina a vztahy v ní nějak přispět ke vzniku závislosti? Teorie zabývající se systémem rodinných vztahů předpokládají, že ano. Závislost chápou jako jev, který není izolovaný, ale existuje v systému vztahů dotyčného člověka. Stává se tak dočasným nutným prvkem, který umožňuje určité fungování, postoje a udržuje rovnováhu“

Spíše se vyskytuje v rodině takový proces, kde jeden z rodičů je závislý než naopak v rodině, kde dospívající užívá OPL. Může se také stát, že v rodině, kde jsou rodiče závislí na alkoholu, přijmou mladiství tohoto vzoru jako součást kultury.¹⁶ OPL nezačnou užívat zdaleka jen děti, které jsou na první pohled ze sociálně slabé či dysfunkční rodiny. Ze zkušeností je procentuální zastoupení drogou zhruba 65 % ohrožených dětí z rodin evidentně dysfunkčních nebo jinak sociálně hendikepovaných.

V typologii rodin s dospívajícím členem, v nichž se objevují OPL, lze nalézt tři často opakující se scénáře. V prvním scénáři OPL sehrávají svoji pseudoindividuální funkci, která umožňuje dospívajícímu členu rodiny rozbourat často striktní komunikační kontexty a rodičovským subsystémem. Nebo tak jednoduše řečeno, utěci z nepřiměřeně symbiotického tlaku rodiny bránícího reálnému osamostatňování a dospívání. Ve druhém scénáři OPL dospívajícím nabízí identifikační sociální vzorce, které zvláště u sociálně deprivovaných, rozvolněných a neúplných rodin hrají samotnou individualizaci klíčovou roli. Třetím typickým scénářem rodinných systémů s dospívajícím člověkem OPL jsou rodiny, které mají těžké partnerské konflikty mezi rodiči. V posledním scénáři dospívající svým symptomatickým chováním trianguluje a stává se díky tomu symbolickým zachráncem rodiny nabídkou vlastního selhání. Z těchto scénářů je patrné, že závislost či užívání OPL se ve všech scénářích stávají součástí patologického homeostatického mechanismu. Mechanismus v těchto rodinách udržuje rodinné interakce i dysfunkční stereotypy chování.

⁸ KALINA, Kamil. *Klinická adiktologie*. 1. vyd., Praha: Grada, 2015. s. 172-173, 445-446 ISBN 978-80-247-4331-8

¹⁶ KALINA, Kamil. *Základy klinické adiktologie*, 1. vyd., Praha: Grada, 2008. s. 41 ISBN 978-80-247-1411-0

Dědičnost

Rozsáhlá studie dvojčat prokázala výrazný podíl na dědičnosti na rozvoji závislostí. Dvojčata patologických hráčů trpí častěji některou drogovou závislostí, a to bez ohledu na to, zda vyrůstala společně (v porovnání s faktory prostředí), či nikoliv. Z toho vyplývá, že výsledky potvrzují společenský genetický základ závislostí.

Vliv vrozených predispozic se nejspíše více uplatňuje v rozvoji závislostí jako takové než v pouhém užívání drog. Nicméně i žádné patologické užívání látek či započetí užívání drog vykazuje účast některých prvků dědičnosti, tím pádem dědičnost hraje určitou roli též ve fázi iniciace drogové závislosti.⁸

2.4.1 Školní prostředí

Školní prostředí má za úkol chránit dítě i kulturu a vytvářet sociální pouta soudržností, protože zde vládou pravidla, která jsou základem strukturace světa, a to je podmínkou pro jeho pochopení. Díky těmto pravidlům ve škole mají žáci odpor pod kontrolou a tyto pravidla chrání děti před devastujícími dopady ne-lásky dospělých. Učitel má za úkol žáky naučit ovládat své pudy, škola učí disciplíně. To znamená poslušnost v chování. Učí se samostatnosti a odpovědnosti vůči sobě a ostatním, děti se učí také propracované dělbě práce, jelikož některé rodiny nejsou schopny připravit dítě do dospělého života. Dále se děti učí socializaci a škola se stala místem dobře viditelným a kontrolovatelným. Škola chrání dítě a ví, že má specifické potřeby a že je zranitelné.¹⁷

Může se stát, že nějaká osoba v okolí školy nabízí dětem OPL. V tomto případě to může vrhat špatné světlo na školu, proto je nutné zavolat policii České republiky nebo Městskou policii a sdělit jim popis dané osoby.¹⁸

K užívání OPL může školní prostředí přispět tím, že jedince nepřijmou spolužáci, jedinec bude mít špatné studijní výsledky, vrstevníci ze třídy užívají OPL. Riziko vedoucí k užívání může dojít i díky nízkému zapojení do školních aktivit.¹⁹

⁸ KALINA, Kamil. *Klinická adiktologie*. 1. vyd., Praha: Grada, 2015. s.131, 498-550, 518 ISBN 978-80-247-4331-8

¹⁷ MIOVSKÝ, Michal. *Prevence rizikového chování mládeže*. 2. vyd., Praha: Klinika adiktologie, 2015. s. 267 ISBN 978-80-7422-392-1

¹⁸ JINDROVÁ, Martina. *Rizikové chování dětí a jeho právní dopady*, 1. vyd., Praha: Togga, 2012. s. 44 ISBN 978-80-87258-59-0

¹⁹ *Rizikové chování ve školním prostředí*, 2021. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: www.mvcr.cz

2.4.3 Trávení volného času

Každý člověk naší společnosti vstupuje během života do různých prostředí, kde získává praktické zkušenosti, účastní se volnočasových aktivit a někdy se zde setkává i s teoretickými informacemi. Jedinci se tak učí poznávat, vzájemně vyvažovat a spojovat jejich různé stránky, jako například nacházet v nich možnosti, které podpoří jeho vstup do nových oblastí zájmových a veřejně prospěšných aktivit, uspokojení jeho různorodé potřeby a rozvinout zájmy.

Volný čas přitahuje mimořádnou pozornost dětí a mladých lidí. Pro ně volný čas znamená dlouhodobou perspektivu život a výchovy, šanci i způsob na jejich rozvoj a seberealizaci. Volný čas pro ně také umožňuje to, aby každý příslušník mladé generace poznával, jak ke svému volnému času smysluplně přistupoval dnes i v dospělosti.²⁰

2.5 Dopady užívání OPL

S užíváním omamných a psychotropních látek jsou spojené sociální a zdravotní škody. Konečná povaha a závažnost negativních dopadů je podmíněna řadou faktorů, jako je míra a vzorec užívání (dávka, intenzita, způsob aplikace), typ užívané drogy a faktory ovlivňující vulnerabilitu na úrovni individuální (behaviorální, biologické, psychické), v bezprostředním okolí jedince (vrstevníci, rodina) a v širším sociálním kontextu (socioekonomická situace, kriminalizace, sociální kontrola apod.)

Negativní důsledky užívání omamných a psychotropních látek se vyskytují v rovině individuální a extra-individuální na úrovni komunity, rodiny i celé společnosti. Mají charakter chronický, kdy riziko komuluje s dávkou a akutní (nehody, předávkování, sebevraždy).²¹

2.5.1 Dopady užívání na zdraví mládeže

Závislost jsou tělesné a psychické důsledky pravidelného užívání drog, které závislého nutí k jejich trvalému užívání. Máme psychickou závislost, která je důsledkem trvalého touhy uživatele po jejich účincích (neobvyklé prožitky, pocit uvolnění).

²⁰ HÁJEK, Bedřich. *Pedagogické ovládání volného času*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. s. 8-9 ISBN 978-80-7367-473-1

²¹ Význam užívání návykových látek z hlediska veřejného zdravotnictví. *Klinika adiktologie* [online]. [cit. 2021-01-14]. Dostupné z: <https://www.lf1.cuni.cz/document/76463/hr-mudr-mravcik-teze.pdf>

U některých drog se vyvíjí také psychická závislost, která se projevuje abstinenčními příznaky při odnětí drogy.²²

Hlavním problémem u užívání je akutní intoxikace, kde po užití OPL v krátké době následuje změna psychických funkcí, změna chování i změna základních fyzických funkcí. Akutní intoxikace závisí na velikosti dávky OPL, jakou látku uživatel užil, duševní onemocnění atd. V nejhorším případě může při akutní intoxikace dojít k útlumu životně důležitých funkcí, ale to jen u některých skupin OPL.

Některé látky působící na centrální nervový systém (dále jen CNS) mohou způsobit smrt v důsledku neprůchodnosti horních cest dýchacích (zapadlý jazyk, nebo aspirinový obsah žaludku) po ochablých obranných reflexech dýchacích cest. Tlumící látky působící na CNS způsobují depresi a mohou způsobit zástavu dýchání, některé látky mohou zase způsobit poruchu srdečního rytmu, což může vést až ke smrti jedince. Při intoxikacích má jedince křeče, při kterých může dojít k aspiraci do plic, k hypoxii, k hypertermii a acidóze. Ve svých důsledcích dále může také vést k poškození ledvin a mozku.¹⁶

2.5.2 Dopad na školní úspěšnost

„ Ani malé děti nejsou již v bezpečí před hrůzami drogové závislosti. Již mnoho dětí se přímo za vraty školy setkalo s delaery, kteří jim bez nejmenších výčitek svědomí nabízeli své zkázonosné zboží třeba zdarma, jen aby je nalákali a připravili si své budoucí zákazníky. Napříště už budou platit – a budou platit stále. Je šokující zjištění, že do drogového šílenství jsou zatahovány děti již ve věku osmi let.“²³

Prostředí školy je ve vztahu k výchově fungující jen tehdy, když dokáže zdokonalovat mezilidské vztahy. Součástí mezilidských vztahů je také mezilidská komunikace, která je ve škole rozvíjena. Škola je vzdělávací instituce, která má rozhodující vliv na psychologickou pohodu žáků a nikde nenajdeme metodický pokyn, jak vytvořit vhodně prostředí školy. Prostředí, které bude rovnoměrně rozvíjet všechny oblasti lidského poznání a vnímání. Ve škole je důležité atmosféra, klidná a přátelská atmosféra se odvíjí od atmosféry mezi žáky, ale stavební jednotkou je zejména atmosféra

²² ŠTABLOVÁ, Renata. *Návykové látky a současnost*, 1. vyd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2006. s. 139 ISBN 80-7251-224-2

¹⁶ KALINA, Kamil. *Základy klinické adiktologie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. s. 148 ISBN 978-80-247-1411-0

²³ ELLIOTOVÁ, Michele. *Jak ochránit své dítě*, vyd. 3. Praha: Portál, 2000. s. 99 ISBN 80-7178-419-2

mezi učiteli a ostatními lidmi, kteří se podílejí na chodu školy. Velmi důležitou součástí pedagogického kolektivu je spokojený kolektiv a možnost si vyjít vstříc, být si nápomocen. Žáci v každodenních situacích ve škole hodnotí a přijímají jisté návyky.²⁴

Atmosféra ve škole, škola samotná i samotný učitel mohou přispět k předcházejícím problémům s užíváním návykových látek. Nevhodnými metodami a i přístupem k žákům může v některých případech přispět ke vzniku problémů. Zdůrazňování a vyhledávání chyb může způsobit u dětí ztrátu sebevědomí, dlouhodobý pocit neúspěchu může vést k rezignaci na další úsilí a ke snaze zažít úspěch jinde. Školy v souvislosti s prevencí se netýkají pouze protidrogových programů a přednášek, ale také každodenní dlouhodobé práce s žáky.

Mladiství jsou ovlivněni prostředím, ve kterém se běžně pohybují. Pro děti je důležité prostředí školy, jelikož právě ve škole tráví podstatnou část dne. Škola by se měla pokusit vytvořit důvěrné prostředí a zároveň i bezpečné prostředí. Pocit nepochopení, pocity křivdy, neúspěšnosti, nudy, jednostranného přetěžování, formálního přístupu a nadměrné náročnosti může ve škole narušit naplňování přirozených potřeb dětí a může přispět k rozvoji negativních faktorů.²⁵

2.5.3 Sociální dopady

Uživatelé OPL si nezpůsobí spoustu životních problémů sami aplikací látky, ale svým chováním k okolí. Právě tyto životní problémy představují pro mladistvé uživatele utrpení, které je dožene vyhledat odbornou pomoc. Sociálním problémem může být rozchod s přítelem, či přítelkyní, protože se budou chtít zbavit této zátěže, kterou představují lidé pod vlivem OPL a opustí ho. Dalším dopadem je odcizení rodiny od uživatele, kde se vyskytnou ostré hádky. Další dopad může být ztráta přátel, kteří i přes všechno zůstávají nejdéle, ale stejně se s uživatelem omamných látek rozloučí, stejně jako rodina a přítelkyně. Kamarády nahrazují nový, který jsou také uživateli omamných a psychotropních látek. Dalším sociálním dopadem může být kriminalita. Závislí na OPL jsou rizikovou skupinou páčání trestné činnosti. Uživatelé si pomocí porušování zákonů snaží obstarat peníze na další dávku a peníze na přežití.²⁶

²⁴ JEDLIČKA, Richard. *Aktuální problémy výchovy: analýza a prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1998. s. 169 ISBN 80-718-4555-8

²⁵ HAJNÝ, Martin. *O rodičích, dětech a drogách*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2001. s. 133 ISBN 80-247-0135-9

²⁶ Sananim, 2021. *Substituční léčba* [online]. [cit. 2021-01-14]. Dostupné z: <https://www.substitutni-lecba.cz/>

2.5.4 Studie ESPAD

Studie ESPAD z r. 2019 potvrdila pokles prevalence kouření tabáku, užívání nelegálních drog, alkoholu atd. Ve srovnání s obdobím 2011-2015 se pokles zpomalil. U ukazatelů rizikové konzumace alkoholu nedošlo k zásadní změně, naopak u dívek došlo k nárůstu rizikového pití. Ve studii se potvrdil trend vyrovnávání rozdílů zkušeností mezi chlapci a dívkami, který se týká i nelegálních drog (převážně konopí).

Zkušenost s kouřením v životě uvedlo 54 % a denně kouřilo 10,3 % studentů. Celkem 60,4 % studentů alespoň jednou zkusilo elektronické cigarety (e-cigarety), bez ohledu na to, zda obsahovaly či neobsahovaly nikotin. To je tedy vyšší podíl, než byl uveden u normálních cigaret. Zkušenost s alkoholem v životě uvedlo 91,1 % studentů. Zkušenost s některou z nelegální látkou uvedlo celkem 29,3% respondentů. Nejčastěji šlo o konopné látky – 28,4 %, dále extázi – 3,6 %, LSD či jiné halucinogeny – 3,5 %, halucinogenní houby 2,5 %, pervitin – 1,5 %, kokain – 1,6 %, heroin či jiné opiáty – méně než 1 %. 4,9 % studentů celkem užilo těkavé látky.

Dlouhodobě mezi dospívajícími dochází k nárůstu průměrného věku při prvním užití OPL. První zkušenost s kouřením cigaret se dosahuje průměrně kolem 13 roku. K začátku kouření každý den dochází průměrně v 14,4 roku. Zkušenost vypítí sklenice alkoholu je průměrný věk 14,4 roku a k první zkušenosti konopných látek dochází průměrně kolem 14,5 roku.²⁷

2.6 Závislost

Závislost je jakékoliv opakované chování, ať souvisí s nějakou látkou nebo ne, ve kterém se člověk cítí přinucen přetrvávat, bez ohledu na negativní dopad na jeho život a na životy ostatních.²⁸

Závislost je charakteristická naléhavou touhou po účincích drogy, kterou člověk užívá i přes to, že si tím způsobuje řadu nepříjemných problémů. Nejdříve se k tomu člověk dostane přes experimentování a postupem času se dostane k pravidelnému užívání drogy. Závislost nejvíce ohrožuje ty lidi, kteří neumí prožít to, co droga poskytuje, například radost, uvolnění apod., jiným způsobem.²⁹

²⁷ Drogová situace, 2019. *Drogy-Info* [online]. [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/>

²⁸ BESTOR, S. M. *Substance Abuse*, Scarecrow Press, Incorporated, 2013. s. 49 ISBN 0810885581, 9780810885585

²⁹ Závislost, 2006. *Rodina a drogy* [online]. [cit. 2021-01-14]. Dostupné z: <http://www.p-centrum.cz/uploads/soubory/Rodina%20a%20drogy.pdf>

Už v období kojence začíná závislost. Kojenec je zvyklý na péči a krmení a nedovede čelit vnitřním konfliktům a také ani vnějšímu ohrožení. To má společné závislý člověk s kojencem, protože je závislý na zdroji. Jako další příčina může být uspokojení uživatele návykových látek. Za první uspokojení považujeme masturbaci, kde člověk pocítuje pocit slasti a uspokojení. Jako další příčinou můžeme brát drogu jako umělý zdroj odměny. Další příčinou může být i zvládnání psychických stavů, pomocí omamných látek. Díky návykovým látkám si člověk může chránit svou duševní rovnováhu, například zapomenutím něčeho. Návykové látky mají různé a odlišné účinky na lidský organismus. Užití návykové látky zvyšuje výdej dopaminu, a to z oblasti, kde se spojuje libost s biologicky významnými podněty.¹⁶

Fyzická závislost

Fyzická závislost vzniká při stálém zvyšování OPL, aby bylo dosaženo stejného účinku. Projevuje se abstinčním příznakem, kdy tělo protestuje, pokud nedostane to, na co si zvyklo. U fyzické závislosti při abstinenci vzniká velká touha po dané látce, bolesti, křeče, nevolnost, zvracení, poruchy spánku, pocení, zrychlené bušení srdce, zmatenost, třes atd.

Psychická závislost

Psychická závislost se odehrává v naší mysli. Je to nepotlačitelná touha po droze, chování, které je zaměřeno výhradně na získání drogy a nezáměr o vše, co s drogou nesouvisí.²⁶

2.6.1 Znaky závislosti

Mezi znaky drogové závislosti patří bažení – craving. Jedná se o touhu, která je silná nebo pocit puzení užívat OPL. Bažení zhoršuje kognitivní funkce a zvyšuje riziko recidivy. Někdy však může způsob bažení způsobit, že závislí se v budoucnu vyhýbají nebezpečným situacím nebo že jsou na ně lépe připraveni. Jako další znak je zhoršení závislosti, kde se jedná o potíže v sebeovládání při užívání OPL a to jak o začátek a konec užívání nebo o množství užívané látky. Tělesný nebo somatický odvykací stav je jedním

¹⁶ KALINA, Kamil. *Základy klinické adiktologie*, 1. vyd., Praha: Grada, 2008. s. 41 ISBN 978-80-247-1411-0

²⁶ Sananim, 2021. *Substituční léčba* [online]. [cit. 2021-01-14]. Dostupné z: <https://www.substitutni-lecba.cz/>

z dalších znaků závislosti a diagnostická kritéria jsou úzce spjata s typem omamné a psychotropní látky. Další znak je patrný i na první pohled, je to zanedbávání jiných potěšení, nebo zájmů. Pokud je člověk závislý na omamné nebo psychotropní látce, může mu denně zabrat několik hodin sehnat potřebnou látku, aplikovat ji a zotavit se z účinku. Pokračování v užívání přes jasný důkaz škodlivých následků je dalším znakem závislosti.³⁰

Dalším znakem je růst tolerance, a to se projevuje tím, že k dosažení stejného účinku potřebuje uživatel větší množství návykových látek nebo že stejné dávky mají menší účinek.³¹

2.7 Prevence

Existuje několik obecných kritérií. Tyto kritéria můžeme označit za zásady efektivní primární prevence rizikového chování. Standardy preventivních programů uvádějí oblast prevence omamných a psychotropních látek. Jedná se o obecná kritéria, které se mohou také přenést na jiné oblasti rizikového chování a tyto kritéria by měla být naplněna, jelikož jsou součástí minimálních požadavků na preventivní programy na školách.

2.7.1 Primární prevence

V primární prevenci se bere důraz na to, aby člověk drogu vůbec neužil nebo aby odsunul kontakt s drogou co nejdéle. Primární prevence má za úkol podporu zrání jedince, jelikož hledá svou vlastní identitu a měl by touto cestou projít co nejbezpečněji. Zde jsou také důležité psychologické předpoklady, biologické předpoklady, sociální předpoklady a spirituální předpoklady.

Do psychologického předpokladu řadíme nízké sebehodnocení, absence vlastního programu, zvědavost na mimořádné prožitky atd. Do biologických předpokladů řadíme zájem o své tělo, tedy pohyb, zdraví, výživa atd. Do sociálních předpokladů patří vyčlenění z komunity lidí, touha identifikovat se se silnější skupinou, rasová odlišnost atd. Do spirituálních předpokladů řadíme absenci smyslu života, duchovní autority, duchovní hodnoty atd.

³⁰ NEŠPOR, Karel. *Návykové chování a závislost: současné poznatky a perspektivy léčby*. 3. Vyd., Praha: Portál, 2007. s. 170 ISBN 978-807-3672-676

³¹ CSÉMY, Ladislav. *Léčba a prevence závislosti: příručka pro praxi*. 1. vyd. Praha: Psychiatrické centrum, 1996. s. 199 ISBN 80-851-2152-2

2.7.2 Sekundární prevence

Sekundární prevence věnuje pozornost na předcházení vzniku závislosti, na následném rozvoji a přetrvávání u lidí, kteří jsou závislí nebo drogu jen užívají. V sekundární prevenci se rozděluje léčba na léčbu vedoucí k absenci a na léčbu vedoucí ke kontrolovatelnému užívání, ale to jen zcela výjimečně. V neposlední řadě se rozděluje na léčbu s udržovací substitucí. U této prevence se nezaměřuje pouze na jedince, ale také na jeho rodinu. Mohou se zde využít i určité postupy jako resocializace, reedukace atd.

„Léčebné působení je:

- *zastavením*
- *odpoutáním od prostředí, které mi umožňovalo žít závislým způsobem života,*
- *detoxifikací v širším smyslu slova (substance, vztahy, prostředí, návyky),*
- *pohledem zpět na uplynulé životní události,*
- *konfrontací s tím, co mě poškozovalo a zraňovalo,*
- *konfrontací s tím, co já jsem poškodil nebo koho jsem zranil,*
- *rozpoznáváním, pochopením a přijetím odpovědnosti za svůj život,*
- *vytvářením si náhledu na souvislosti abúzu návykové látky a špatné životní strategie,*
- *znovu-objevováním pocitů a emocí a učením se jejich adekvátnímu vyjadřování a vlastnění pocitů (namísto projekce),*
- *možností uvědomit si reálné vztahy a vazby ke svému okolí (rodina, přátelé, pracoviště),*
- *hledáním smyslu života, životních hodnot,*
- *hledáním vztahu k nějakému vyššímu ideálu, principu, k pravému Já,*
- *hledáním nástrojů k provádění změn a jejich udržení v každodenním životě,*
- *upevňováním hodnot souvisejících s nabytou abstinencí.¹⁶*

2.7.3 Terciální prevence

Terciální prevence se zabývá předcházením vážnému či trvalému zdravotnímu a sociálnímu poškození z omamných a psychotropních látek. Nejprve se u klientů zaměřuje na resocializaci či sociální rehabilitaci, kteří prošli léčbou nebo abstinují. Dále se zaměřuje na intervenci klientů, a to u uživatelů, kteří drogy užívají a nechtějí

¹⁶ KALINA, Kamil. *Základy klinické adiktologie*, 1. vyd., Praha: Grada, 2008. s. 20 ISBN 978-80-247-1411-0

s užíváním přestat. Tím se terciální prevence snaží zamezit zdravotním rizikům, zejména například infekčních nemocí při nitrožilním užívání.¹⁶

Další druhy primární prevence:

Školská prevence

První zásadou je kombinace mnohočetných strategií a komplexnost, jež se zabývá na cílovou skupinu, jako například vrstevníci, škola, rodina, jelikož příčiny rizikového chování jsou různorodé.

Druhou zásadou je systematičnost plánování a kontinuita působení, kde preventivní programy na sebe musí navazovat a také se vzájemně doplňovat, měly by se pořádat jednorázové aktivity bez ohledu na finance. Mohou to být například jednorázové přednášky. Může se ale stát, že jednostranné a zjednodušené informace můžou být škodlivé pro účastníky programu. Může nastat problém i u důvěryhodnosti tohoto daného programu.

Třetí zásadou je adekvátnost a cílenost informací a forem, kde v každém preventivním programu je potřeba definovat, pro jakou skupinu je tento program určen. Musí být také zohledněna míra rizikovosti, věk a úroveň vědomostí. Program musí být atraktivní, měl by hlavně zaujmout, aby dokázal udržet pozornost.

Čtvrtou zásadou je brzký začátek preventivních aktivit. V dětském věku se formují názory, postoje a orientace a čím dříve prevence začíná, tím je výsledek prevence účinnější. Při preventivních aktivitách bychom se měli zaměřit na možnosti dětí a také na věk. Personál by měl mít v tomto ohledu odpovídající vzdělání a zkušenosti.

Pátou zásadou je pozitivní orientace. Zde je brán v potaz zdravý životní styl a nabídka pozitivních alternativ v příslušné skupině by měly být součástí každého toho preventivního programu.

Šestou zásadou je využití KAB modelu, kde se bere ohled na kvalitu postojů a změnu chování. Cílem této zásady je ovlivnit chování. V tomto programu děti získávají relevantní sociální dovednosti, například zde mohou procvičovat schopnost odmítat, asertivitu, obstát v kolektivu atd.

Sedmou zásadou je využití takzvaného peer svazku, kde se bere důkaz na interakce a aktivní zapojení, kde autoritou pro dospívající a děti jsou vrstevníci.

¹⁶ KALINA, Kamil. *Základy klinické adiktologie*, 1. vyd., Praha: Grada, 2008. s. 21 ISBN 978-80-247-1411-0

Vrstevníci mají výrazný vliv na utváření jejich postojů a názorů a tím pádem mohou přispět ke snížení rizikového chování. Tímto vrstevníci zvyšují úspěšnosti tohoto preventivního programu.

Osmou zásadou je denormalizace. Denormalizace přispívá k vytvoření sociálního klimatu, které ale nepřispívá k rozvoji rizikového chování. Cílem této denormalizace je zvýšit povědomí o daných problémech.

Devátou zásadou je podpora projektivního faktoru, která vytváří ve společnosti pečující a podpůrné prostředí, je zde důležitá podpora a vytváření podmínek, které umožňují mladistvým a dětem navázat uspokojující vztahy.

Desátou zásadou je nepoužívání neúčinných prostředků, které zahrnuje poskytování zdravotních informací o rizikovém chování. Odstraňování, moralizování, zastrasování a dále také afektivní výchova se projevily jako neúčinné. Někteří se ale domnívají, že tyto programy jsou účinné, ale není tomu tak, jelikož většinou za tím stojí neznalost základních principů efektivní prevence.¹⁷

Univerzální (všeobecná) prevence

Programy všeobecné prevence se zaměřují zejména na širší populaci, tak například na školní prostředí. Jejím cílem je oddálit nebo zamezit užívání tabáku, alkoholu a nelegálních drog. Úkolem této prevence je všem osobám poskytnout dostatek informací a dovedností, aby nezačaly užívat OPL. Tyto programy jsou uskutečňovány ve velkých skupinách, a to bez toho, aniž by se předtím zjišťoval rozsah problému nebo rizika. Nejběžnějším a nejvíce rozvinutým typem programu této prevence jsou realizované na školách.

Selektivní prevence

Programy v této prevenci se zaměřují na části populace, kde lze předpokládat zvýšené riziko užívání OPL. Jedná se například o studenty, kteří nedokončili školu nebo kteří mají zhoršený prospěch, děti alkoholiků apod. Rizikové skupiny lze identifikovat na základě sociálních, biologických, environmentálních a psychologických rizikových faktorů související s užíváním drog, dále podle pohlaví, místa bydliště, věku nebo úrovně

¹⁷ MIOVSKÝ, Michal. *Prevence rizikového chování mládeže*. 2. vyd., Praha: Klinika adiktologie, 2015. s. 58 ISBN 978-80-7422-392-1

sociálního znevýhodnění. Tyto programy jsou zaměřeny na celou skupinu, která je riziková, a to bez ohledu na úroveň vystavení jednotlivců rizikovým faktorům.²⁷

2.7.4 Preventivní zařízení, které pomáhají mladistvým

Preventivní pracovník vědomě a systematicky působí v oblasti primární prevence rizikového chování a také pracuje v souladu s etnickými zásadami. V prevence se angažují pracovníci s rozličným odborným profilem, jimiž jsou například psychologové, pedagogové, lékaři, sociální pracovníci, policisté apod.

„Tito pracovníci využívají při své práci různá institucionální prostředí, např.:

- *školy a školská poradenská zařízení (pedagogicko-psychologické poradny, speciálně pedagogická centra),*
- *střediska výchovné péče,*
- *orgány sociálně-právní ochrany dětí,*
- *zdravotnická zařízení,*
- *adiktologické ambulance pro děti a dorost a další organizace zaměřené na poradenství a léčbu v oblasti závislosti na primární prevenci,*
- *policie,*
- *úřady – kraje, obce (protidrogový koordinátoři, krajsí školští koordinátoři prevence, koordinátoři prevence kriminality aj.),*
- *výzkumné instituce,*
- *centra pro mladistvé (např. nízkoprahová zařízení pro děti a mládež)*
- *náboženská centra.*“¹⁹

²⁷ Primární prevence, 2021. *Drogy-info*, [online]. [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz>

¹⁹ Rizikové chování ve školním prostředí, 2021. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: www.mvcr.cz

3 Praktická část

3.1 Cíl praktické části

Praktická část bakalářské práce nesoucí název „*Nezletilí jako oběti trestného činu distribuce omamných a psychotropních látek*“ je zaměřena na děti na základních školách.

Cílem praktické části bakalářské práce bylo zjištění, co vede nezletilé k užívání a také distribuci omamných a psychotropních látek, jestli mají nějaké dispozice k užívání.

3.1.1 Stanovení předpokladů

Pro praktickou část práce byly stanoveny tři předpoklady, které byly ověřovány v dotazníkovém šetření.

- Předpoklad č. 1

Lze předpokládat, že alespoň 50 % respondentů mělo zkušenost s nějakou z omamných či psychotropních látek.

- Předpoklad č. 2

Lze předpokládat, že alespoň 40 % respondentů neví o někom, kdo užívá omamné či psychotropní látky.

- Předpoklad č. 3

Lze předpokládat, že alespoň 80 % respondentů neví o někom, kdo prodává omamné či psychotropní látky.

3.1 Uskutečnění průzkumného šetření

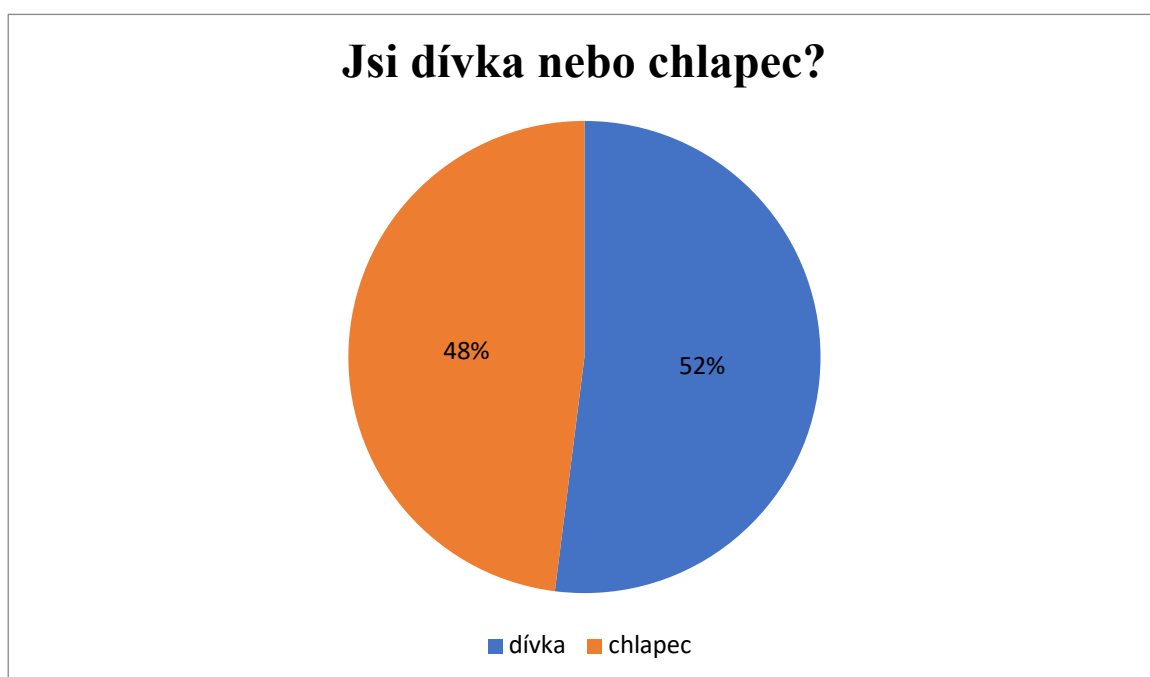
Realizace proběhla pomocí dotazníku (viz. příloha 1), který byl anonymní a obsahuje 12 otázek. Dotazník je zaměřený na omamné a psychotropní látky a nezletilé. V úvodu dotazníku je, jestli se dotazníku účastní chlapec, nebo dívka a kolik jim je let. Další otázky se týkají omamných a psychotropních látek, kde se jedná o znalost tohoto pojmu, jestli se s těmito látky někdy setkali, jestli mají nějaké zkušenosti s omamnými a psychotropními látkami, kdo jim omamné a psychotropní látky poprvé nabídl a jestliže tyto látky někdy užívali, tak z jakého důvodu. Další otázky jsou zaměřeny na to, zda ví, kde

by omamné a psychotropní látky sehnali a zda ví o někom ve svém okolí, kdo omamné a psychotropní látky užívá či prodává. Poslední otázka se týká toho, zda ví, jestli je užívání výroba a prodej trestá.

Tímto dotazníkem byli osloveni pouze studenti základních škol, převážně studenti ze Základní školy v Březnici, a to pomocí online dotazníku za pomoci <https://www.surveio.com/survey/d/L9Z3G0B9K8Y1B4L8N>. Dotazník byl následně odeslán pomocí e-mailu do Základní školy v Březnici a pomocí sociálních sítí. Počet respondentů, kteří dotazník vyplnili je 100 a celé průzkumné šetření probíhalo od 23.3.2021 do 3.4.2021.

3.2 Výsledky dotazníkového šetření a jejich interpretace

Graf k otázce č. 1 – Jsi dívka nebo chlapec?

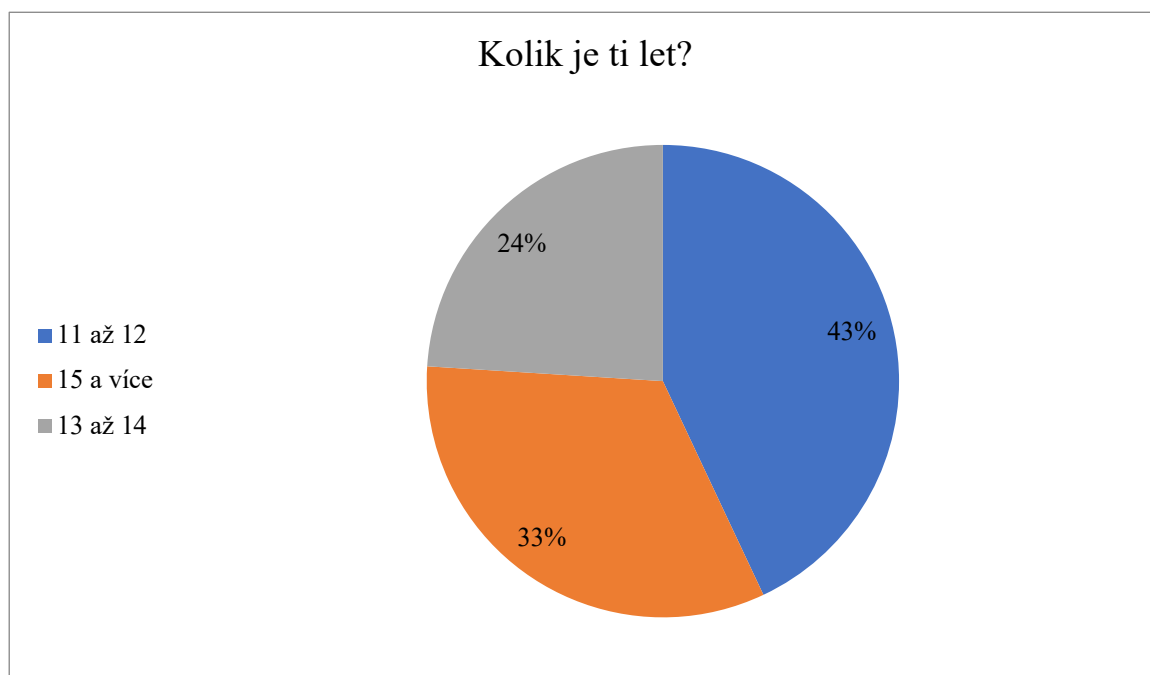

Graf č. 1 – Pohlaví respondentů³²

Otázka č. 1 byla zaměřena na pohlaví respondentů. Z výsledku vyplynulo, že dotazník vyplnilo dohromady 100 respondentů. Z tohoto počtu na tuto otázku odpovědělo 48 % (48) chlapců a 52 % (52) dívek.

³² Vlastní zdroj 2021

Graf k otázce č. 2 – Kolik je ti let?

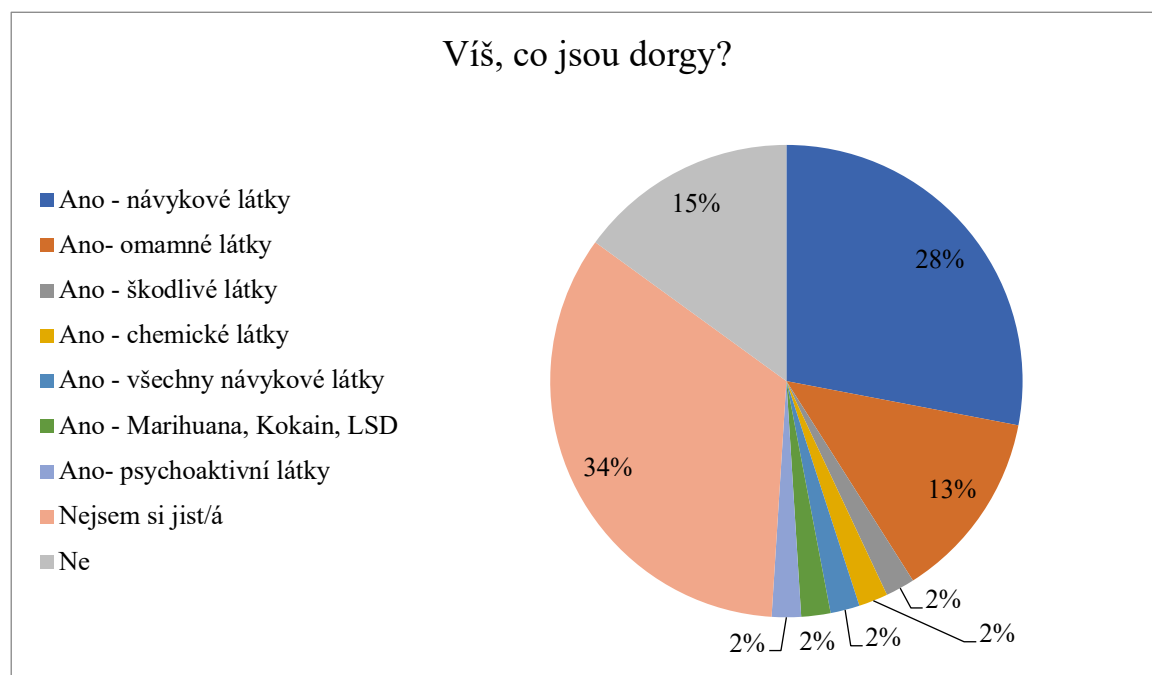

Graf č. 3 – Věk respondentů³³

Otázka č. 2 byla zaměřena na věk respondentů. Z výsledku vyplynulo, že dotazník vyplnilo dohromady 100 respondentů. Z tohoto počtu na tuto otázku odpovědělo 43 % (43) respondentů ve věku 11 až 12 let, 33 % (33) dále ve věku 15 a více a 24 % (24) dětí základní školy bylo ve věku 13 až 14 let.

³³ Vlastní zdroj 2021

Graf k otázce č. 3 – Víš, co jsou drogy?

Graf č. 3 – Znalost pojmu droga³⁴

Otázka č. 3 byla zaměřena na znalost pojmu droga. Z výsledku vyplynulo, že dotazník vyplnilo dohromady 100 respondentů. Z tohoto počtu na tuto otázku odpovědělo 28 % (28) respondentů ano, drogy jsou návykové látky, 2 % (2) ano, škodlivé látky, další 2 % (2) dětí odpověděli ano, všechny návykové látky, 2 % (2) ano, psychoaktivní látky, 15 % (15) odpovědělo, že neví, co je to droga. Dalších 13 % (13) respondentů v dotazníku uvedlo, že ano drogy jsou to omamné látky, též další 2 % (2) dotazovaných odpovědělo ano, jsou to chemické látky, 2 % (2) ano, je to Marihuana, Kokain, LSD a 34 % (34) účastníků dotazníkového průzkumu si není jistý.

³⁴ Vlastní zdroj 2021

Graf k otázce č. 4 – Nabízel ti již někdo nějaké drogy?

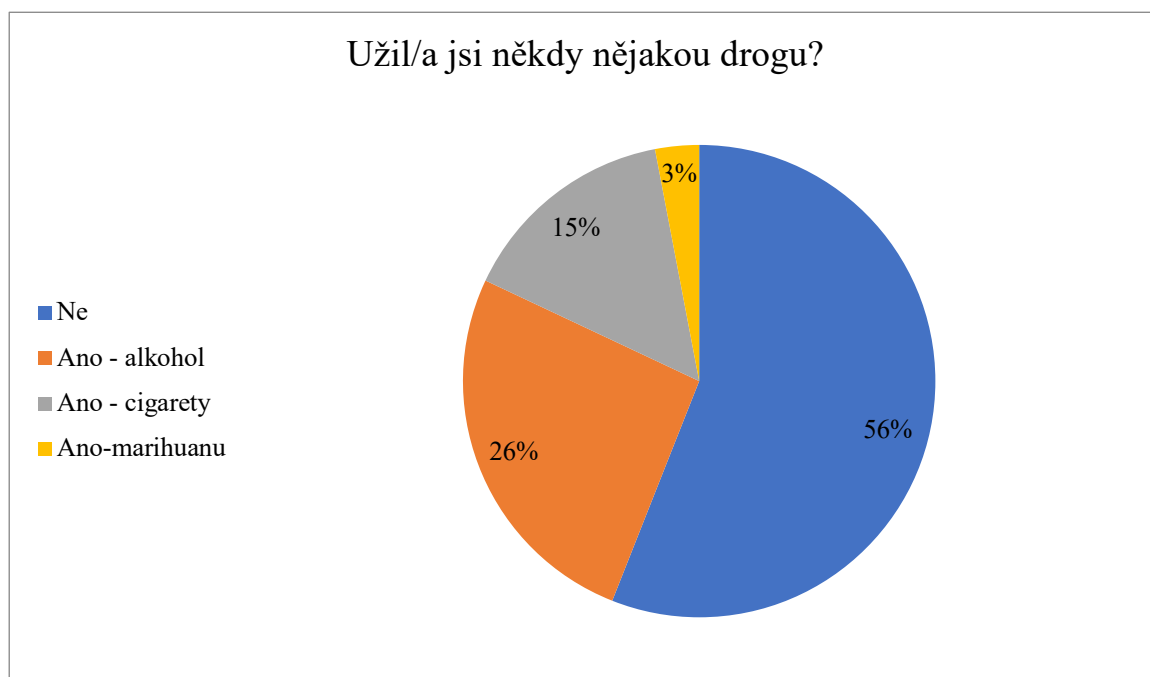

Graf č. 4 – Nabízení drogy³⁵

Otázka č. 3 byla zaměřena na to, kdo respondentům poprvé drogu nabídl. Z výsledku vyplynulo, že dotazník vyplnilo dohromady 100 respondentů. Z tohoto počtu na tuto otázku odpovědělo 24 % (24) mladistvých byl mi nabízen alkohol, 12 % (12) a marihuanu. 17 % (17) uvedlo ano, byly mi nabízeny cigarety a 47 % (47) respondentů uvedlo, že jim nikdo žádnou drogu nenabízel.

³⁵ Vlastní zdroj 2021

Graf k otázce č. 5 – Užil/a jsi někdy nějakou drogu?

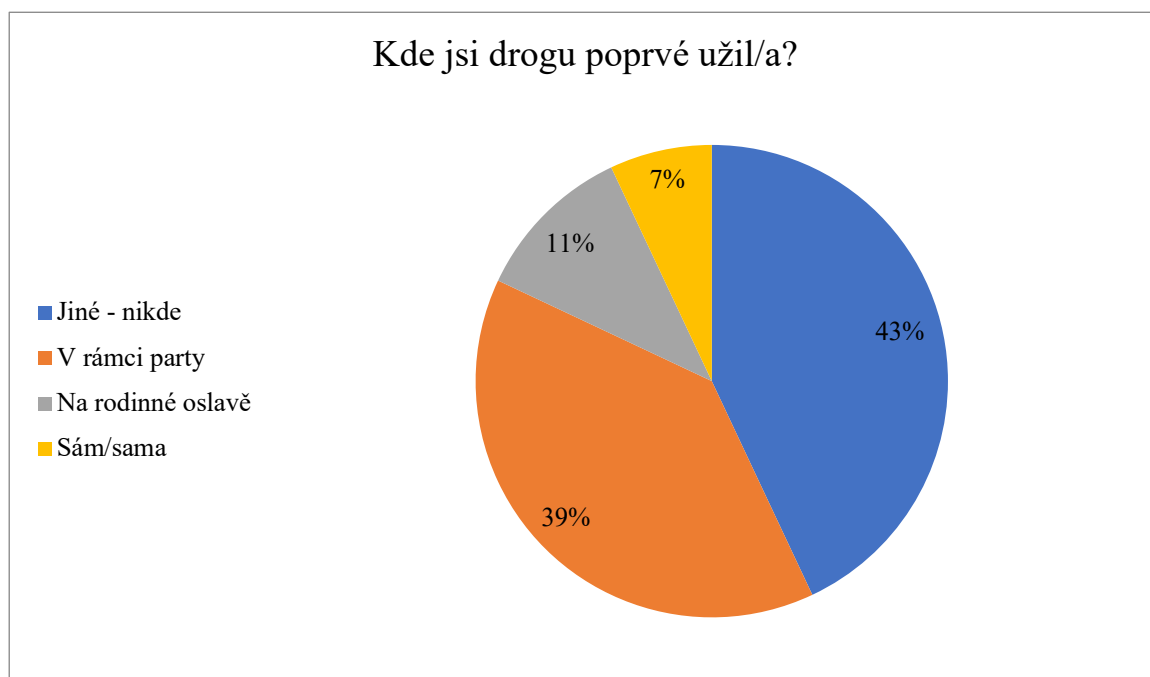

Graf č. 5 – Užití drogy³⁶

Otázka č. 5 byla zaměřena na to, zda někdy užíli nějakou drogu. Z výsledku vyplynulo, že dotazník vyplnilo dohromady 100 respondentů. Z tohoto počtu na tuto otázku odpovědělo 56 % (56) respondentů, že neužili žádnou drogu, 20 % (20) uvedlo, ano užíli jsme alkohol, též 15 % (15) dotazovaných užilo cigarety a 3 % (3) respondentů užilo marihuanu.

³⁶ Vlastní zdroj 2021

Graf k otázce č. 6 – Kde jsi drogu poprvé užil/a?

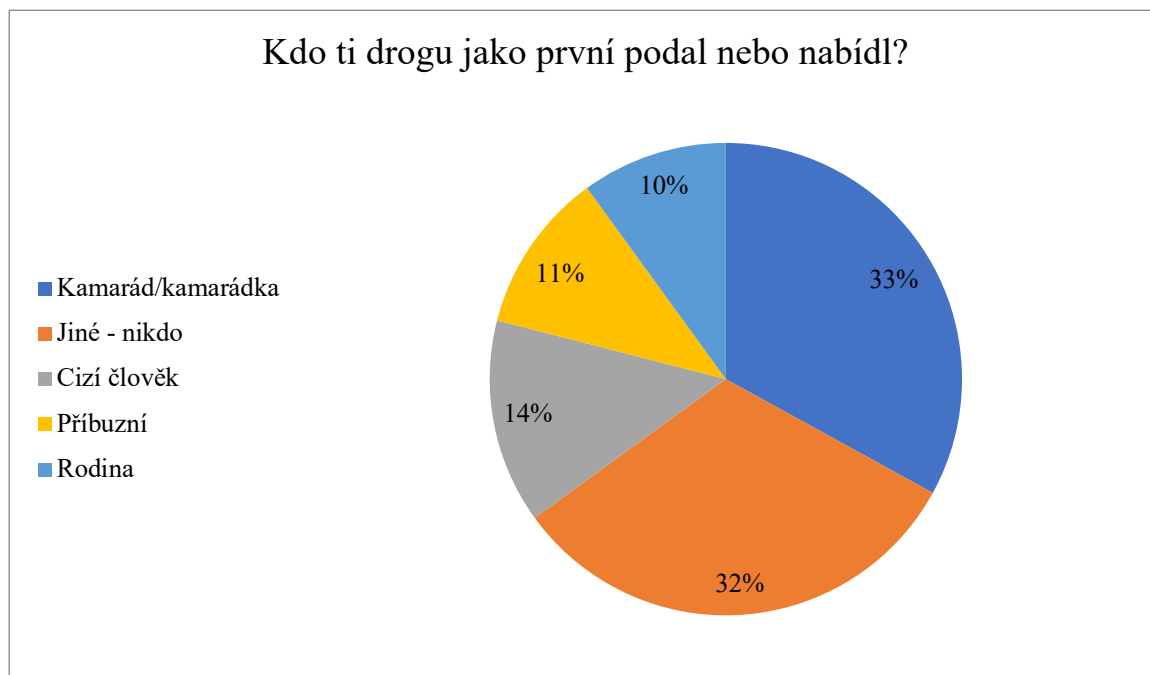

Graf č. 6 – Prostředí užití drogy³⁷

Otázka č. 6 byla zaměřena na to, kde drogu respondenti poprvé užili. Z výsledku vyplynulo, že dotazník vyplnilo dohromady 100 respondentů. Z tohoto počtu na tuto otázku odpovědělo 43 % (43) mladistvých, že nikde neužili drogu, dále 39 % (39) uvedlo, dalších 11 % (11) respondentu uvedlo, že drogu užili na rodinné oslavě a zbytek dotázaných uvedlo, že užili drogu v rámci party a 7 % (7) ze 100 respondentů užilo drogu sami.

³⁷ Vlastní zdroj 2021

Graf k otázce č. 7 – Kdo ti drogu jako první podal nebo nabídl?³⁸

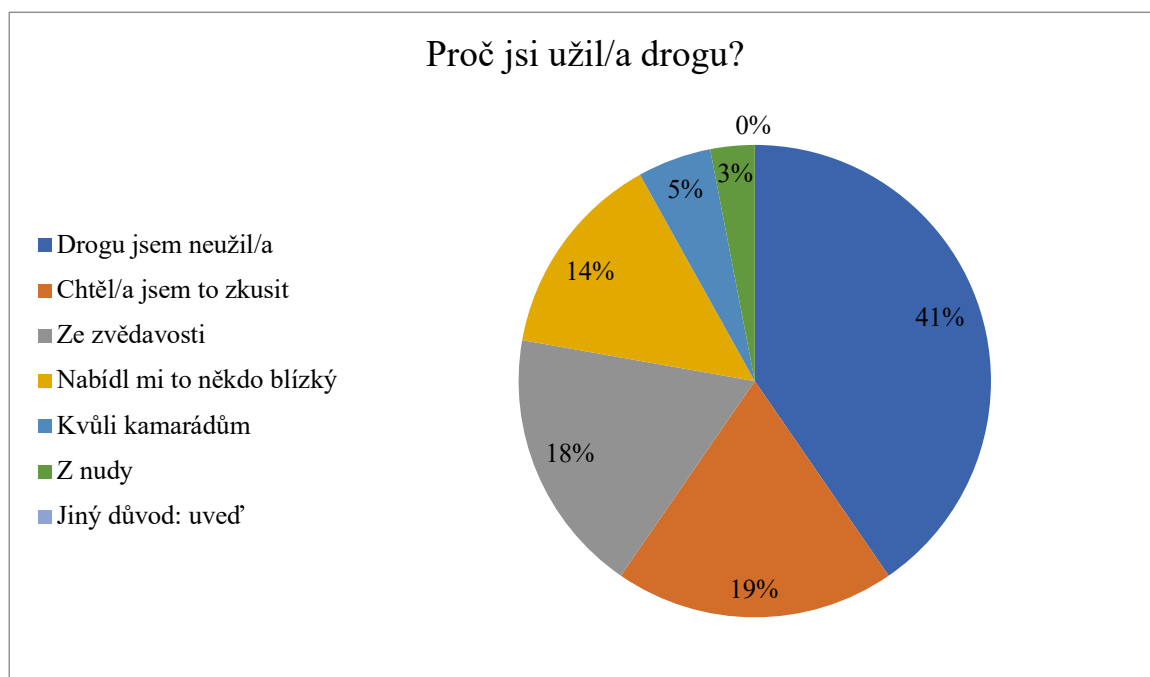

Graf č. 7 – První nabídnutí drogy

Otázka č. 7 byla zaměřena na to, kdo respondentům drogu první podal. Z výsledku vyplynulo, že dotazník vyplnilo dohromady 100 respondentů. Z tohoto počtu na tuto otázku odpovědělo 33 % (33) účastníků, že jim drogu nabídl kamarád či kamarádka, dále 32 % (32) z nich uvedlo, že jim drogu nikdo nenabídl, 14 (14 %) respondentů odpovědělo, že jim drogu nabídl cizí člověk, 11 % (11) odpovědělo, že jim drogu nabídl příbuzný a 10 % (10) nabízených drog bylo od rodiny.

³⁸ Vlastní zdroj 2021

Graf k otázce č. 8 – Proč jsi užil/a drogu?

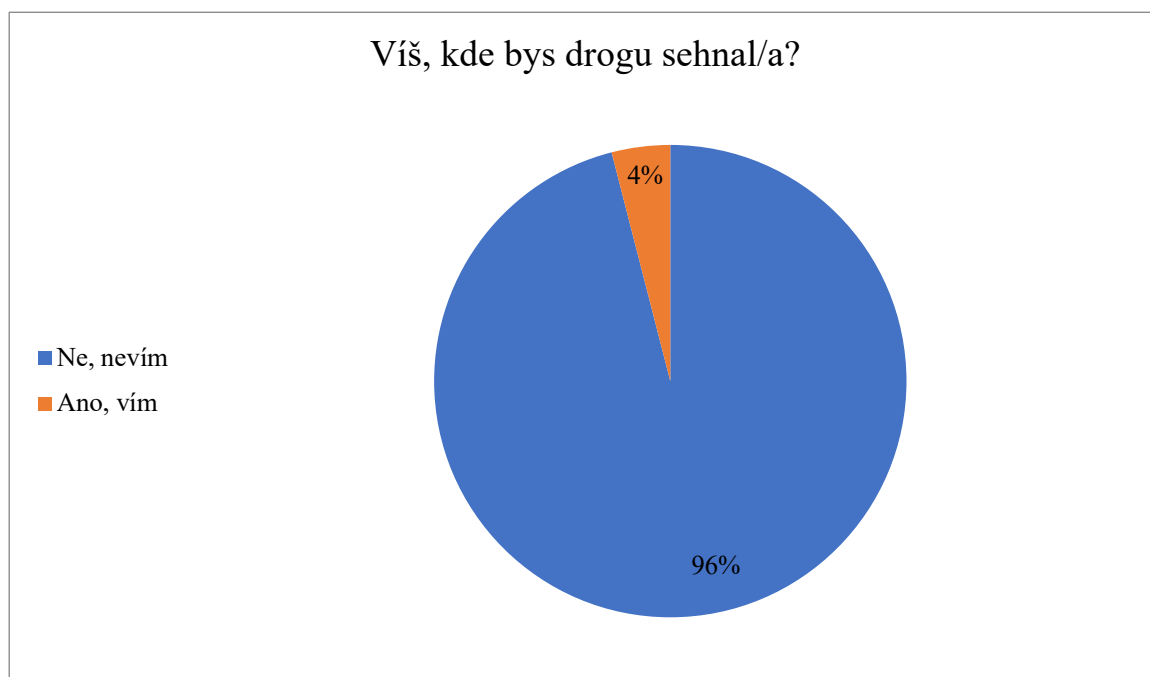

Graf č. 8 - Důvod užití drogy³⁹

Otázka č. 8 byla zaměřena na to, z jakého důvodu drogu poprvé užíli. Z výsledku vyplynulo, že dotazník vyplnilo dohromady 100 respondentů. Z tohoto počtu na tuto otázku odpovědělo 41 % (41) mladistvých že neužilo drogu, 19 % (19) účastníků drogu chtělo zkusit, 18 % (18) drogu zkusilo ze zvědavosti, 14 % (14) respondentů užílo drogu díky blízkým, 5 % (5) ji užílo kvůli kamarádům a 3 % (3) uvedlo, že drogu užíli z nudy. Variantu jiný důvod ne zvolil, žádný z respondentů 0 % (0).

³⁹ Vlastní zdroj 2021

Graf k otázce č. 9 – Víš, kde bys drogu sehnal/a?

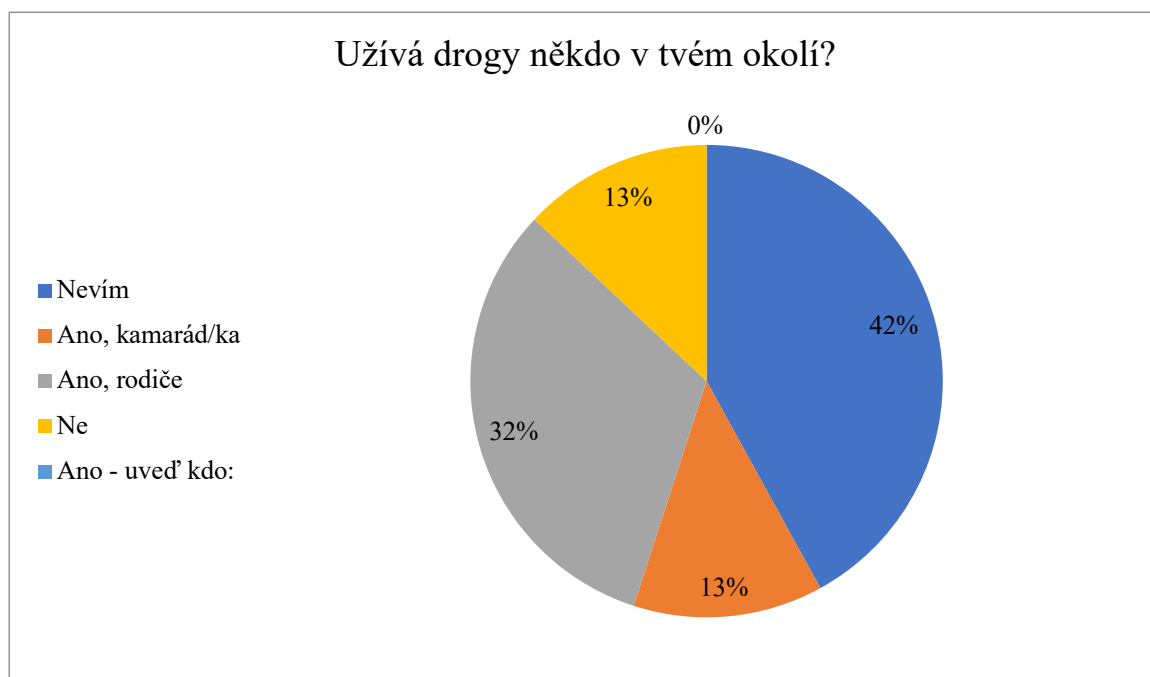

Graf č. 9 – Sehnání drogy⁴⁰

Otázka č. 9 byla zaměřena na to, jestli respondenti ví, kde drogu sehnat. Z výsledku vyplynulo, že dotazník vyplnilo dohromady 100 respondentů. Z tohoto počtu na tuto otázku odpovědělo 96 % (96) zúčastněných, že neví, kde by drogu sehnali a 4 % (4) respondentů uvedlo, že vědí, kde drogu sehnat.

⁴⁰ Vlastní zdroj 2021

Graf k otázce č. 10 – Užívá drogy někdo v tvém okolí?

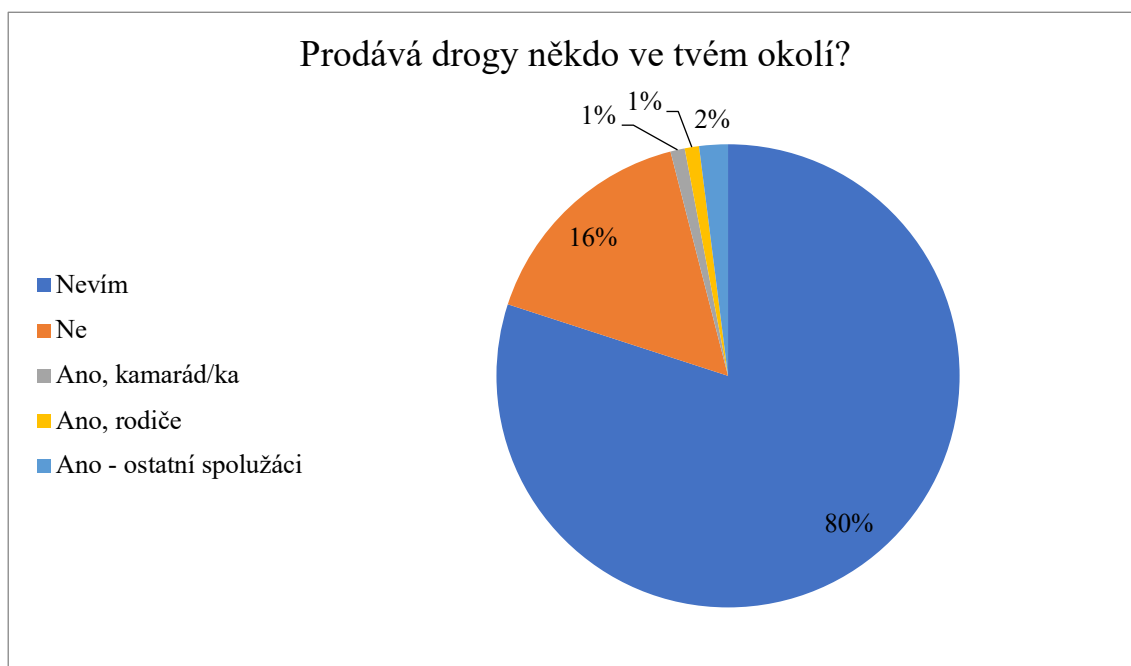

Graf č. 10 – Užívání drog okolí⁴¹

Otázka č. 10 byla zaměřena na to, jestli respondenti ví o někom, kdo užívá drogy. Z výsledku vyplynulo, že dotazník vyplnilo dohromady 100 respondentů. Z tohoto počtu na tuto otázku odpovědělo 42 % (42) dětí, že neví, kdo v jejich okolí užívá drogy, 13 % (13) uvedlo, že drogy užívá kamarád nebo kamarádka. Účastníci dotazníků dále uvedli, že 32 % (32) v jejich okolí jsou rodiče a 13 % (13) uvedlo, že nikdo ne užívá v jeho okolí užívá drogy. Variantu ano, uveď kdo, nezvolil žádný respondent 0 % (0).

⁴¹ Vlastní zdroj 2021

Graf k otázce č. 11 – Prodává drogy někdo ve tvém okolí?

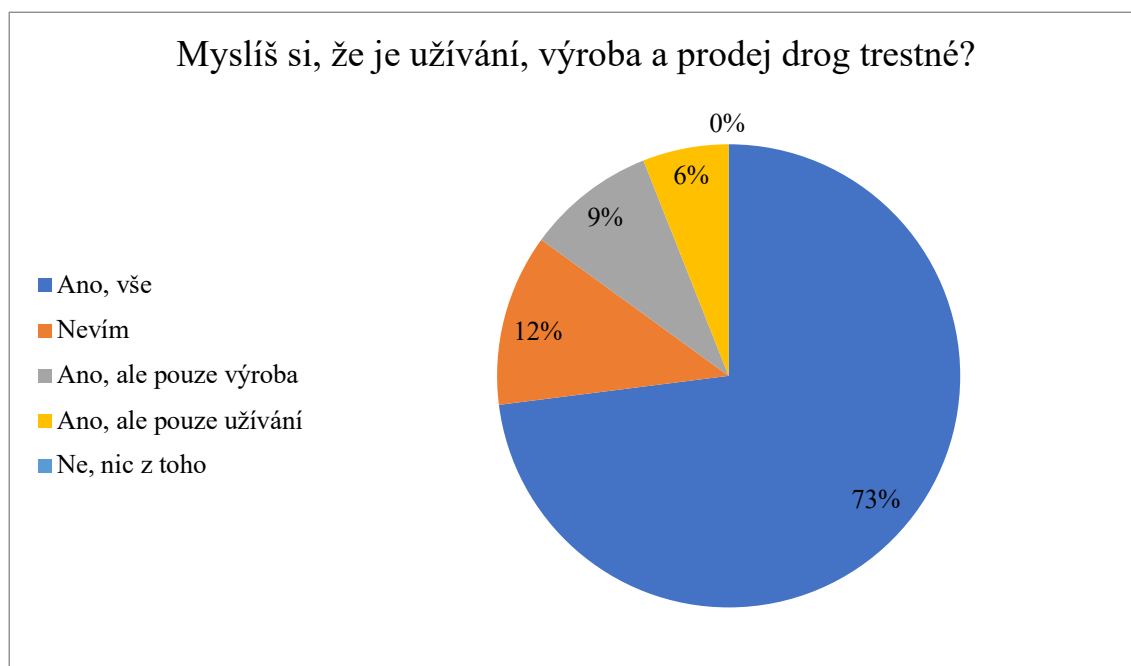

Graf č. 11 – Prodávání drog v okolí⁴²

Otázka č. 11 byla zaměřena na to, jestli respondenti ví o někom, kdo prodává drogy. Z výsledku vyplynulo, že dotazník vyplnilo dohromady 100 respondentů. Z tohoto počtu na tuto otázku odpovědělo 80 % (80) dětí základní školy, že neví, jestli v jeho okolí někdo prodává drogy, 16 % (16) zúčastněných uvedlo, že v jeho okolí nikdo neprodává drogy. 1 % (1) z účastníků dotazníkového šetření odpovědělo, že drogy prodávají kamarádi a též 1 % (1) rodičů. 2 % (2) respondentů vyplnilo, že v jejich okolí prodávají drogy spolužáci.

⁴² Vlastní zdroj 2021

Graf k otázce č. 12 – Myslíš si, že je užívání, výroba a prodej drog trestné?

Graf č. 12 – Znalost trestné činnosti⁴³

Otázka č. 12 byla zaměřena na to, jestli respondenti ví, co je trestné. Z výsledku vyplynulo, že dotazník vyplnilo dohromady 100 respondentů. Z tohoto počtu na tuto otázku odpovědělo 73 % (73) zúčastněných, že užívání, výroba i prodej drog je trestná. 12 % (12) dětí základní školy uvedlo, že neví, zda je užívání, výroba a prodej drog trestá. 9 % (9) respondentů jsou toho názoru, že pouze výroba drog je trestná a 6 % (6) se domnívá, že je trestné pouze užívání drog. Variantu ne, nic z toho ne zvolil žádný respondent 0 %. (0).

3.2.1 Celkové zhodnocení dotazníku

Z výše uvedených grafů se dá odvodit více závěrů než jen udělat závěry na uvedené předpoklady. Pro lepší představu je potřeba dotazníkové šetření u některých odpovědích důkladněji analyzovat a případně si odpovědi mezi sebou propojit.

Dotazníkového šetření se účastnilo více dívek, než chlapců z celkových 100 respondentů, kdy dívek bylo 52 a chlapců 48. Nejvíce odpovídalo respondentů ve věku

⁴³ Vlastní zdroj 2021

11-12 let (43 %), dále pak respondentů ve věku 15 a více (33 %) a v poslední řadě odpovídaly děti ve věku 13-14 let (24 %).

Zajímavé zjištění bylo, že 15 (15 %) respondentů nevědělo, co to droga je a 34 (34 %) procent respondentů si není jistých. Každý se i již v nízkém věku setkal s alkoholem, ať už třeba jen na rodinné oslavě. Nemusel jej užít, ale rodiče či příbuzní si mohli přitukávat skleničkou nějakého alkoholu. Zbytek respondentů odpovědělo, že ví, co to drogy jsou, například: omamné látky (13 %), škodlivé látky (2 %), chemické látky (2 %) atd. Respondenti se též setkali i s tím, že jim někdo drogy nabízel. Dle odpovědi to z velké části byl alkohol (24 %), cigarety (17 %) a marihuana (12 %). Při otázce, zda učili respondenti nějakou drogu, odpovědělo 56 (56 %) nezletilých, že drogu nikdy neužili. Což je zajímavé zjištění, vzhledem k tomu, když téměř každý mladiství si projde během dospívání užitím nějaké omamné či psychotropní látky. Zbýlý počet respondentů odpovědělo, že někdy užili buď alkohol (26 %), cigarety (15 %) a z malé části marihuanu (3 %). Nejvíce odpovědí na otázku, kde drogu poprvé užili drogu, byla nejčastější odpověď při zvolení ano, že drogu užili v rámci party (39 %). Vliv vrstevníku je silný na nezletilé. Nechtějí, aby byli za „sraby“ před ostatními kamarády a udělají sebe raději „hrdinu“, aniž by si uvědomovali, že je to pro ně škodlivé. Ostatních 11 (11 %) respondentů odpovědělo, že drogu poprvé užili na rodinné oslavě. Tím je asi míněno, že se napili od rodičů, či příbuzných nějakého alkoholu. Dalších 7 (7 %) odpovědělo, že drogu poprvé užili sami. Při otázce, kdo ti podal drogu nebo nabídl odpovědělo celkem 33 (33 %) respondentů, že jim drogu nabídl kamarád, či kamarádka. Ostatních 14 (14 %) respondentů odpovědělo, že jim drogu podal nebo nabídl cizí člověk. To je zajímavé zjištění, když nabízí cizí člověk nezletilému dítěti cizí člověk a dopouští se tím trestné činnosti. Dalších 11 (11 %) odpovědělo, že jim drogu podal nebo nabídl nějaký příbuzný a zbylých 10 (10 %) rodina. Na otázku, proč si drogu užil/a, bylo nejvíce odpovědí z toho důvodu, že to chtěli zkusit (19 %) a ze zvědavosti (18 %). Což je pravděpodobné, vzhledem k tomu, že to vidí u dospělých, jak se baví na rodinné oslavě pod vlivem alkoholu, či od kamarádů a zvědavost je táhne k tomu, aby to zkusili. Zbylých 14 (14 %) respondentů odpovědělo, že to zkusili kvůli blízkým, 5 (5 %) respondentů odpovědělo, že to zkusili kvůli kamarádům a zbylí 3 (3 %) odpověděli že drogu užili z nudy.

V otázce, jestli někdo užívá drogy v okolí nezletilého, kde odpovědělo 13 (13 %) dotázaných, že užívá drogy jejich kamarád nebo kamarádka, 32 (32 %) respondentů odpovědělo že drogy užívají rodiče. Při otázce, zda někdo prodává drogy v okolí nezletilého odpověděli 2 (2 %) respondenti, že prodávají drogy jejich spolužáci, 1 (1 %) respondent odpověděl, že prodává drogy kamarád a 1 (1 %) dotázaný odpověděl, že drogy

prodávají jeho rodiče. V poslední otázce bylo od respondentů zjištěno, že z velké části (73 %) ví, že užívání, výroba a prodej drog je trestné. Zbytek respondentů odpovědělo buď že neví (12 %), nebo je buď jen výroba (9 %) a nebo jen užívání (6 %).

ZÁVĚR

V bakalářské práci jsou čtyři kapitoly. Začala jsem nejprve vysvětlením základních termínů, potřebné k této práci. Další kapitola posuje oběť trestného činu distribuce omamných a psychotropních látek, kde je popsáno i kdo zletilý, nezletilý a kdo je považován za mládež. V další kapitole, která se nazývá Právní legislativa drogové kriminality v České republice se věnuje paragrafům z trestního zákoníku a trestní zákony, týkající se omamných a psychotropních látek. Dalšími kapitolami jsou příčiny a dopady užívání omamných a psychotropních látek. Poslední kapitolou je prevence, kde jsem popsala primární, sekundární a terciální prevenci a vypsala jsem zde i zařízení, pomáhající nezletilým.

Nejvíce jsem čerpala z knižních zdrojů, ověřených internetových zdrojů a také z právních předpisů. Nejvíce informací mi poskytly knihy od Kamila Kaliny, a to ať už kniha Klinická adiktologie, nebo Základy klinické adiktologie.

Druhá část se zabývá praktickou částí, kde jsem zvolila metodu dotazníku. Dotazník jsem vytvořila online a následně rozeslala žákům Základní školy v Březnici, kteří mi vyplnili 100 dotazníků. V dotazníku jsem místo omamných a psychotropních látek zvolila raději slovo droga, pro lepší pochopení studentů.

Předpokladem č. 1 bylo, že alespoň 50 % respondentů už mělo zkušenost s nějakou drogou. Tento předpoklad se nepotvrdil, jelikož 56 % respondentů odpovědělo, že drogu nikdy neužili a zbylých 44 % respondentů odpovědělo, že užili omamné a psychotropní látky jako alkohol, cigarety a marihuanu. Domnívám se, že toto tvrzení není pravdivé. Myslím si, že víc jak 50 % někdy zkusilo alespoň cigaretu nebo alkohol.

Předpokladem č. 2 bylo, že alespoň 40 % respondentů má ve svém okolí někoho, kdo užívá nějaké omamné a psychotropní látky. Tento předpoklad se potvrdil, jelikož 45 % respondentů odpovědělo, že užívají drogy buď rodiče (32 %) nebo kamarád, či kamarádka (13 %). Ostatní respondent odpověděl, že neví (42 %), nebo že neužívá nikdo v jejich okolí (13 %). Domnívám se, že toto tvrzení je pravdivé. Každý nezletilý určitě někdy viděl své rodiče pít, či příbuzný.

Předpokladem č. 3 bylo, že 80 % respondentů neví o nikom, kdo by prodával omamné a psychotropní látky. Tento předpoklad se potvrdil, jelikož 80 % dotázaných respondentů odpovědělo, že neví o nikom, kdo by prodával omamné psychotropní látky a 16 % respondentů odpovědělo, že v jejich okolí neprodává nikdo omamné nebo návykové látky. Zbývá 4 % odpovědělo že o někom ví, z nichž 2 % odpovědělo spolužáci,

1 % rodiče a 1% kamarád či kamarádka. Domnívám se, že toto tvrzení je pravdivé. Děti na základní škole ještě nemají takový zájem o omamné či psychotropní látky, pokud je k tomu nevedou vrstevníci či rodina.

Cílem bakalářské práce bylo zjištění, co vede nezletilé k užívání a distribuci omamných a psychotropních látek, jestli mají nějaké dispozice. V kapitolách této práce se můžeme dozvědět, co nezletilé vede k užívání omamných a psychotropních látek. Byly to různé příčiny jako rodinné prostředí, školní prostředí a trávení volného času. Dále jsme se v kapitolách práce dozvěděli, různé dispozice k užívání, kde největší dispozicí byla rodina. V kapitolách jsme se také dozvěděli ohledně distribuce, že vše ohledně omamných a psychotropních závisí z největší části na rodinném zázemí. Z grafu mě velice překvapilo to, že děti na základní škole mají za kamarády někoho, kdo drogy prodává nebo že prodávají jejich spolužáci.

Domnívám se, že by bylo nejlepším řešením, kdyby na základní školy během přednášek a omamných a psychotropních látkách chodili také lidé, kteří užívají drogy dlouhodobě a řekli jim svůj příběh. Bylo by to mnohem poučnější, kdyby viděli člověka, který je závislý na vlastní oči. Dalšími řešeními je dobrá prevence v rodině, jelikož je velice důležitá znalost problémů způsobených užíváním drog. Rodina totiž podstatně ovlivňuje to, zda jejich děti budou kouřit, pít alkohol nebo užívat omamné či psychotropní látky.

Věřím, že tato práce bude přínosná i pro někoho dalšího, nejen pro mě.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. BESTOR, S. M. Substance Abuse, Scarecrow Press, Incorporated, 2013 ISBN 0810885581, 9780810885585
2. CSÉMY, Ladislav. Léčba a prevence závislostí: příručka pro praxi. 1. vyd. Praha: Psychiatrické centrum, 1996 ISBN 80-851-2152-2
3. ELLIOTOVÁ, Michele. Jak ochránit své dítě, vyd. 3. Praha: Portál, 2000 ISBN 80-7178-419-2
4. HAJNÝ, Martin. O rodičích, dětech a drogách. Vyd. 1. Praha: Grada, 2001 ISBN 80-247-0135-9
5. HÁJEK, Bedřich. Pedagogické ovládání volného času. 1. vyd. Praha: Portál, 2008 ISBN 978-80-7367-473-1
6. CHROMÁ, Marta. Právní překlad v teorii a praxi: Nový občanský zákoník, 1. vyd. Praha: Karolinum, 2015 ISBN 978-80-246-2851-6
7. JEDLIČKA, Richard. Aktuální problémy výchovy: analýza a prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1998 ISBN 80-718-4555-8
8. JINDROVÁ, Martina. Rizikové chování dětí a jeho právní dopady, 1. vyd., Praha: Togga, 2012 ISBN 978-80-87258-59-0
9. KALINA, Kamil. Drogy a drogové závislosti: mezioborový přístup, 1. vyd., Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. Monografie (Úřad vlády České republiky). ISBN 80-86734-05-6
10. KALINA, Kamil. Klinická adiktologie. 1. vyd., Praha: Grada, 2015 ISBN 978-80-247-4331-8

11. KALINA, Kamil. Základy klinické adiktologie, 1. vyd., Praha: Grada, 2008 ISBN 978-80-247-1411-0
12. MIOVSKÝ, Michal. Prevence rizikového chování mládeže. 2. vyd., Praha: Klinika adiktologie, 2015 ISBN 978-80-7422-392-1
13. NEŠPOR, Karel. Návykové chování a závislost: současné poznatky a perspektivy léčby. 3. Vyd., Praha: Portál, 2007 ISBN 978-807-3672-676
14. ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník I, 2. vyd., Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-109-3
15. ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník II. 1. vyd., Praha: C. H. Beck, 2010 ISBN 978-80-7400-178-9
16. ŠTABLOVÁ, Renata. Návykové látky a současnost, 1. vyd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2006 ISBN 80-7251-224-2
17. ŠTEFUNKOVÁ, Michaela, ZEMAN Per a Ivana TRÁVNÍČKOVÁ. Drogová kriminalita a trestní zákoník, 1. vyd., Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-151-6

Právní předpisy

1. ČESKO: zákon č. 40/2009 Sb., [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>
2. ČESKO: zákon č. 65/2017 Sb., [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2017-65#f6008942>
3. ČESKO: zákon č. 167/1998 Sb., [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-167>
4. ČESKO: zákon č. 218/2003 Sb., [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>
5. ČESKO: zákon č. 463/2013 Sb., [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-463>

Internetové zdroje

1. Drogová situace, 2019. *Drogy-Info* [online]. [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/>
2. Drogy. *Záchranný kruh* [online]. [cit. 2021-01-23]. Dostupné z: <https://www.zachranny-kruh.cz/>
3. Národní centrum bezpečnějšího internetu, 2020. *Pomoconline* [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://pomoconline.saferinternet.cz/>
4. Policie České republiky, 2021. *Policie*, [online]. [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/>
5. Rizikové chování ve školním prostředí, 2021. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/>
6. Sananim, 2021. *Substituční léčba* [online]. [cit. 2021-01-14]. Dostupné z: <https://www.substitucni-lecba.cz/>
7. Sociologická encyklopedie. *Sociologický ústav AV ČR, V.V.I* [online]. [cit. 2021-01-23]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/>
8. Význam užívání návykových látek z hlediska veřejného zdravotnictví. *Klinika adiktologie* [online]. [cit. 2021-01-14]. Dostupné z: <https://www.lf1.cuni.cz/>
9. Závislost, 2006. *Rodina a drogy* [online]. [cit. 2021-01-14]. Dostupné z: <http://www.p-centrum.cz/>

Seznam grafů

Graf č. 1 – Pohlaví respondentů

Graf č. 2 – Věk respondentů

Graf č. 3 – Znalost pojmu droga

Graf č. 4 – Nabízení drogy

Graf č. 5 – Užití drogy

Graf č. 6 – Prostedí užití drogy

Graf č. 7 – První nabídnutí drogy

Graf č. 8 – Důvod užití drogy

Graf č. 9 – Sehnání drogy

Graf č. 10 – Užívání drog okolí

Graf č. 11 – Prodávání drog okolí

Graf č. 12 – Znalost trestné činnosti

Seznam zkratk

CNS – centrálně nervová soustava

EU – Evropská unie

ESPAD – the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs

KAB – knowledge, attitudes, behaviour

NL – návykové látky

OPL – omamné a psychotropní látky

OSPOD – orgán sociálně-právní ochrany dětí

TZ – trestní zákoník

Příloha č. 1

DOTAZNÍK

Dobrý den, jsem studentkou Vysoké školy evropských a regionálních studií a tento dotazník slouží k vypracování mé bakalářské práce, která se týká drogové tematiky. Ráda bych Vás požádala o několik minut vašeho času k vyplnění následujícího dotazníku. Dotazníky jsou anonymní. Vybrané odpovědi označte kroužkem a v každé otázce vyberte jen jednu odpověď.

1. Jsi dívka nebo chlapec?
 - a) Dívka
 - b) Chlapec

2. Kolik je ti let?
 - a) 11-12
 - b) 13-14
 - c) 15 a více

3. Víš co jsou drogy?
 - a) ano – stručně vysvětli: _____
 - b) ne
 - c) nejsem si jist/a

4. Nabízel ti již někdo nějaké drogy?
 - a) ano, jaké: _____
 - b) ne

5. Užil/a si někdy nějakou drogu?
 - a) ano, uveď jakou: _____
 - b) ne

6. Kde si drogu poprvé užil/a?
 - a) na rodinné oslavě
 - b) v rámci party
 - c) sám/sama
 - d) jiné, prosím uveď: _____

7. Kdo ti drogu jako první podal, nebo nabídl?
 - a) rodič
 - b) příbuzný
 - c) kamarád
 - d) cizí člověk
 - e) jiné, prosím uveď: _____

8. Proč jsi užil/a drogu?
- a) chtěl/a jsem to zkusit
 - b) nabídl mi to někdo blízký (kamarád, rodič)
 - c) ze zvědavosti
 - d) z nudy
 - e) kvůli kamarádům
 - f) jiný důvod, prosím uveď: _____
 - g) drogu jsem neužil/a
9. Víš kde bys sehnal/a drogu?
- a) ano, vím
 - b) ne, nevím
10. Užívá drogy někdo z tvého okolí?
- a) ano, uveď kdo: _____
 - b) ano, kamarád/ka
 - c) ano, rodiče
 - d) ne
 - e) nevím
11. Prodává drogy někdo ve tvém okolí?
- a) ano, uveď kdo: _____
 - b) ano, kamarád/ka
 - c) ano, rodiče
 - d) ne
 - e) nevím
12. Myslíš si, že je užívání, výroba a prodej drog trestné?
- a) ano, vše
 - b) ano, ale pouze výroba a prodej
 - c) ano, ale pouze užívání
 - d) ne, nic z toho
 - e) nevím